

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

PREGLED PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Informacije o najnovijim presudama i odlukama
Europskog suda za ljudska prava

LISTOPAD – PROSINAC 2014.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDA PRAVA
DALMATINSKA 1, ZAGREB
TEL: 01 4878-100, FAX: 01 4878-111
E-MAIL: ured@zastupnik-esljp.hr
WEB: uredzastupnika.gov.hr

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava prema odabiru Ureda zastupnika Vlade pred Europskim sudom za ljudska prava u relevantnom razdoblju.

Sve sažetke izradio je Ured zastupnika pred Europskim sudom za ljudska prava i oni ne predstavljaju službeni dokument Europskog suda za ljudska prava.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Europskog suda za ljudska prava na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Europskog suda za ljudska prava (www.echr.coe.int) putem tražilice HUDOC.

Na stranicama Ureda zastupnika (uredzastupnika.gov.hr) dostupni su prijevodi svih presuda i odluka protiv Republike Hrvatske.

SADRŽAJ

UVOD	4
ČLANAK 5. 1.	6
GÖTHLIN protiv ŠVEDSKE	6
ČLANAK 6., 1.	8
FURCHT protiv NJEMAČKE	8
HANSEN protiv NORVEŠKE	10
ČLANAK 6., 2.	12
MELO TADEU protiv PORTUGALA.....	12
PELTERAU-VILLENEUVE protiv ŠVICARSKE.....	14
ČLANAK 6., 3.	16
BAYTAR protiv TURSKE.....	16
ČLANAK 6., 3. (c).....	18
IBRAHIM I OSTALI protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA.....	18
ČLANAK 6., 3. (d).....	22
HORNCastle I OSTALI protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA.....	22
ČLANAK 8.	25
DUBSKÁ I KREJZOVÁ protiv ČEŠKE	25
HANZELKOVI protiv ČEŠKE.....	27
KONOVALOVA protiv RUSIJE.....	29
ČLANAK 10.	31
BRAUN protiv POLJSKE.....	31
ČLANAK 11.	34
HRVATSKI LIJEČNIČKI SINDIKAT protiv HRVATSKE.....	34
MATELLY protiv FRANCUSKE	37
ČLANAK 13.	39
PANJU protiv BELGIJE.....	39
ČLANAK 14.	42
BOYRAZ protiv TURSKE.....	42
ČLANAK 34.	44
KRUŠKIĆ I OSTALI protiv HRVATSKE	44
ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 4.....	46
BATTISTA protiv ITALIJE	46

UVOD

Iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava u posljednjem tromjesečju 2014. godine izabrane su presude i odluke koje Ured zastupnika smatra interesantnima zbog postojanja sličnih pravnih problema koji se javljaju u hrvatskim predmetima pred Sudom (primjerice, pitanje učinkovitog pravnog sredstva za prekomjerno trajanje istrage), kao i u kontekstu širih društvenih rasprava (primjerice, do koje mjere sežu prava roditelja u pogledu određivanja načina na koji će se odvijati porod).

Izabrano je čak šest presuda u kojima je Sud razmatrao različite vidove prava na pošteno suđenje. U presudi *Furcht protiv Njemačke* utvrđena je povreda prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku zbog korištenja nezakonitih dokaznih sredstava. Do povrede prava na pošteno suđenje u parničnom postupku došlo je u predmetu *Hansen protiv Norveške*, jer žalbeni sud nije dovoljno obrazložio odluku o odbacivanju žalbe. Ovom je presudom Sud podigao kriterije u odnosu na kvalitetu obrazloženja drugostupanjskih odluka.

Poštivanje presumpcije nevinosti, kao poseban aspekt prava na pošteno suđenje, razmatrano je u predmetu *Peltreanu-Villeneuve protiv Švicarske*, u kojem je Sud razmatrao je li do povrede došlo uslijed načina na koji je formulirano obrazloženje odluke o obustavi kaznenog postupka zbog zastare. U predmetu *Melo Tadeu protiv Portugala* presumpcija nevinosti bila je dovedena u pitanje time što nadležna porezna tijela prilikom odlučivanja nisu uzela u obzir oslobađajuću presudu iz kaznenog postupka.

Čak tri presude odnose se na prava okrivljenika u kaznenom postupku: pravo na tumača (*Baytar protiv Turske*), pravo na pomoć odvjetnika po vlastitom izboru (*Ibrahim i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*) i pravo na ispitivanje svjedoka na glavnoj raspravi u kaznenom postupku (*Horncastle i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*).

U predmetu *Göthlin protiv Švedske* Sud je razmatrao razmjernost miješanja u pravo na slobodu podnositelja kojem je u ovršnom postupku izrečena mjera oduzimanja slobode zbog nepostupanja prema odlukama tijela nadležnog ovršnog tijela.

U Pregled su uključene čak tri presude u kojima je Sud odlučivao o pravima majki za vrijeme i nakon poroda. Sud je tako ocijenio da nije došlo do povrede prava na zaštitu privatnog i obiteljskog života podnositeljice u predmetu *Dubská i Krejzová protiv Češke* koja je, suprotno mjerodavnom nacionalnom zakonodavstvu, željela roditi kod kuće uz prisustvo primalje. Međutim, određivanje privremene mjere za povratak novorođenčeta u bolnicu, bez odgovarajućeg obrazloženja rezultiralo je povredom prava na zaštitu obiteljskog života u predmetu *Hanzelkovi protiv Češke*. U predmetu *Konovalova protiv Rusije*, Sud je ocijenio da je prisustvovanje studenata porodu podnositeljice, bez da je ista o tome prikladno obaviještena, i bez mogućnosti da to odbije povrijedilo njezino pravo na privatni život.

U predmetu ***Braun protiv Poljske*** problematizirano je postojanje dvostrukih standarda kad je riječ o dokazivanju istinitosti tvrdnji u postupku za klevetu, ovisno o tome je li riječ o novinarima ili običnim građanima.

Sud je donio i dvije presude koje se tiču prava na slobodu udruživanja – ***Matelly protiv Francuske***, u kojoj se razmatrala opća zabrana bilo kakvog udruživanja pripadnika oružanih snaga i policije, te presudu ***Hrvatski liječnički sindikat protiv Hrvatske***, u kojoj je Sud ocjenjivao je li podnositelju povrijeđeno pravo na štrajk, kao sastavni dio prava na slobodu udruživanja.

Nepostojanje učinkovitog pravnog sredstva za duljinu trajanja istražnog postupka utvrđeno je u presudi ***Panju protiv Belgije***.

U predmetu ***Boyras protiv Turske*** Sud je utvrdio diskriminaciju podnositeljice, potvrdivši da države imaju izuzetno usku slobodu procjene za različit tretman žena i muškaraca.

U predmetu ***Battista protiv Italije***, Sud je utvrdio povredu slobode kretanja zbog neograničenog trajanja mjere oduzimanja putnih isprava podnositelju.

Od odluka o nedopuštenosti zahtjeva izabrana je odluka u predmetu ***Kruškić protiv Hrvatske***, u kojoj je Sud razmatrao pravo djeda i bake da podnose zahtjev u ime svojih unuka.

Pregled prakse dostupan je na novim internetskim stranicama [Ureda zastupnika](#).

Na stranicama Ureda zastupnika dostupni su i prijevodi svih [presuda i odluka protiv Republike Hrvatske](#).

ČLANAK 5. 1.

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST

1. Svatko ima pravo na slobodu i na osobnu sigurnost. Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

...

b) ako je zakonito uhićen ili pritvoren zbog nepoštovanja zakonitog sudskog naloga radi osiguranja izvršenja neke zakonom propisane obveze;

LIŠENJE SLOBODE ZBOG TOGA ŠTO PODNOŠITELJ NIJE POSTUPIO PO ZAHTJEVU NADLEŽNIH TIJELA I OTKRIO GDJE SE NALAZI POKRETNINA KOJA JE BILA PREDMET OVRHE NIJE DOVELO DO POVREDE KONVENCIJE

GÖTHLIN protiv ŠVEDSKE

zahtjev br. 8307/11
presuda od 16. listopada 2014.

❖ ČINJENICE

Protiv podnosioca je doneseno rješenje o ovrši radi naplate poreznog dugovanja. Predmet ovrhe bila je pokretna pilana. Sukladno rješenju o ovrši, predmetna pilana je ostala u podnosioceljevom posjedu uz zabranu prodaje ili bilo kakvog drugog raspolaganja istom ukoliko bi time došlo do umanjavanja vrijednosti pilane. Nakon pravomoćnosti rješenja nadležno ovršno tijelo obavijestilo je podnosioca da će pokrenuti postupak radi prodaje pilane.

Podnositelj je međutim pisanim putem obavijestio iste kako je sakrio pilanu. Podnositelj je stoga ispitan te je tijekom ispitivanja izjavio kako prema njegovom mišljenju ne postoji pravna osnova za prodaju pilane pa ju je zbog toga odlučio sakriti te kako nitko osim njega ne zna gdje se nalazi.

Mjera lišenja slobode bila je u interesu demokratskog društva budući da je bila određena radi osiguranja naplate dugovanja koje je podnositelj sukladno mjerodavnom pravu bio dužan podmiriti.

Nadležno ovršno tijelo zatražilo je od okružnog suda da donese mjeru kojom će podnosioca lišiti slobode jer odbija surađivati i otkriti nadležnim tijelima gdje se nalazi pilana. Okružni sud je odbio prijedlog navodeći da ne postoje razlozi koji opravdavaju podnositeljevo lišenje slobode te kako se svrha (otkrivanje lokacije pilane radi prodaje) može ostvariti i blažom mjerom, primjerice novčanom kaznom.

Nadležno ovršno tijelo podnijelo je žalbu protiv odluke okružnog suda. Žalbeni sud donio je odluku kojom je ukinuo odluku okružnog suda te podnosiocu odredio mjeru lišenja slobode. Uzimajući u obzir visinu dugovanja, vrijednost pilane i činjenicu kako je podnositelj odbio otkriti lokaciju pilane, žalbeni sud je ustanovio kako postoje opravdani razlozi za lišenje slobode te kako je ono proporcionalno namjeravanom cilju. Sljedećeg dana, podnositelj je lišen slobode.

Okružni sud je u tri navrata ispitivao postoje li razlozi za ukidanje navedene mjere, a prilikom zadnjeg ispitivanja, donio je odluku kojom je ukinuo mjeru lišenja slobode i naložio podnositeljevo puštanje na slobodu. Nadležno ovršno tijelo je protiv navedene odluke podnijelo žalbu koja je odbijena.

Nadležno ovršno tijelo opozvalo je rješenje o ovrsi budući da se nisu mogle naložiti nikakve mjere putem kojih bi se otkrila lokacija predmetne pilane i tako namirilo predmetno dugovanje.

Podnositelj je Sudu podnio zahtjev navodeći kako je zbog lišenja slobode pretrpio povredu članka 5. stavka 1. Konvencije.

❖ OCJENA SUDA

Prilikom ispitivanja je li došlo do povrede članka 5. stavka 1. Konvencije, Sud je razmatrao sljedeće: je li lišenje slobode bilo određeno radi osiguranja ispunjenja obveze propisane zakonom; je li postignuta ravnoteža između interesa demokratskog društva (što skorije ispunjenje obveze) i važnosti osiguranja prava na slobodu; koliko je trajalo lišenje slobode.

Sud je prvenstveno ustanovio kako je mjera lišenja slobode određena radi ispunjenja obveze propisane zakonom, točnije radi toga da nadležno ovršno tijelo sazna gdje se nalazi predmetna pilana koja je bila predmet ovrhe i proda istu u cilju namirenja podnositeljevog dugovanja. Budući da nadležno ovršno tijelo nije moglo pronaći pokretninu, ispitalo je podnositelja koji je odbio dati ikakve informacije te je samo izjavio kako je pilanu sakrio i kako nitko osim njega ne zna gdje je. Iz navedenog proizlazi kako je sud odredio mjeru lišenja slobode u cilju osiguranja podmirenja podnositeljevog duga te kako svrha mjere nije bila kažnjavanje podnositelja već pribavljanje podataka o lokaciji pokretnine. Štoviše, da je podnositelj nadležnom ovršnom tijelu rekao gdje se nalazi pokretna pilana, odmah bi bio pušten na slobodu.

Prilikom ispitivanja je li lišenje slobode bilo u skladu s ciljem nadležnih tijela da saznaju gdje se nalazi pokretna pilana, Sud je uzeo u obzir prirodu obveze, osobu i okolnosti koje su dovele do lišenja slobode te duljinu trajanja mjere.

Sud je ustanovio kako je mjera lišenja slobode bila u interesu demokratskog društva budući da je bila određena radi osiguranja naplate

dugovanja kojeg je podnositelj sukladno mjerodavnom zakonu bio dužan podmiriti.

Nadalje, Sud je ustanovio kako nisu postojale nikakve okolnosti koje bi ukazivale da podnositelj nije bio sposoban boraviti u zatvoru. Naime, iz predmetne dokumentacije priložene zahtjevu proizlazi kako se podnositelj nije prituživao zatvorskim tijelima, a ništa ne ukazuje ni na njegovo navodno loše zdravstveno stanje.

Podnositelj je istaknuo kako su domaća tijela mogla izreći blažu mjeru, kao što je primjerice novčana kazna. Iako se Sud slaže kako prvenstveno treba primjenjivati blaže mjere, primjećuje kako izricanje novčane kazne u konkretnom slučaju ne bi bilo svrhovito. Naime, podnositelj je lišen slobode upravo zbog toga što nije imao novca za podmirenje predmetnog dugovanja te se stoga nije moglo očekivati kako će biti u mogućnosti platiti novčanu kaznu.

Sud je ustanovio kako mjera kojom je podnositelj lišen slobode nije trajala pretjerano dugo. Uz to, sud je svaka dva tjedna ispitivao postoje li razlozi za produljenje mjere. Mjera je sukladno mjerodavnom domaćem zakonu mogla trajati najduže tri mjeseca, a trajala je 42 dana.

Sukladno navedenom, Sud je ustanovio kako je mjera lišenja slobode bila u skladu s člankom 5. stavkom 1. Konvencije budući da je bila u skladu s opravdanim ciljem.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na slobodu i sigurnost*
- *lišenje slobode zbog ovrhe*
- *ispunjenje obveza*
- *proporcionalnost mjere lišenja slobode i zahtjeva društva*

ČLANAK 6., 1.

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.

NJEMAČKI SUDOVI U KAZNENOM POSTUPKU NISU SMJELI KORISTITI DOKAZE KOJE SU PRIKRIVENI ISTRAŽITELJI PRIBAVILI POTICANJEM OKRIVLJENIKA DA POČINI KAZNENO DJELO

**FURCHT protiv
NJEMAČKE**

*zahtjev br. 54648/09
presuda od 23. listopada 2014.*

❖ ČINJENICE

Tijekom 2007. godine, podnositelju su se obratili prikriveni istražitelji u vezi s istragom koja se vodila protiv šest osoba osumnjičenih za preprodaju droge. Jedan od osumnjičenika bio je podnositeljev prijatelj i poslovni partner s kojim su prikriveni istražitelji namjeravali uspostaviti kontakt preko podnositelja. U početku su simulirali interes za kupnju nekretnine, a kasnije za krijumčarenje cigareta. Prilikom jednog od sastanaka s prikrivenim istražiteljima, podnositelj je ponudio kako će im pomoći oko uspostave kontakta s grupom ljudi koja se bavi preprodajom kokaina i amfetamina. Pri tom je istaknuo kako ne želi biti direktno povezan s preprodajom droge, ali kako će za pružene usluge zatražiti proviziju. Prikriveni istražitelji pokazali su interes za kupnju i transport droge.

Dana 01. veljače 2008. godine podnositelj je jednom od prikrivenih istražitelja rekao kako više ne želi sudjelovati u preprodaji droge. Međutim, dva dana kasnije, 08. veljače, prikriveni istražitelj otklonio je podnositeljeve sumnje te je podnositelj na kraju organizirao dvije kupnje droge. U međuvremenu, nadležni sud odobrio je uporabu prikrivenih istražitelja u odnosu na podnositelja.

Prilikom druge kupnje, podnositelj je uhićen, a tijekom rujna 2008. godine protiv njega je donesena osuđujuća presuda zbog preprodaje droge te mu je izrečena zatvorska kazna u trajanju od pet godina. Podnositelj nije bio prethodno osuđivan. Prilikom određivanja kazne, prvostupanjski sud je kao olakotnu okolnost uzeo činjenicu kako su podnositelja prikriveni istražitelji poticali na počinjenje kaznenog djela zbog čega mu je izrekao relativno blagu kaznu. Podnositelj je naknadno podnio reviziju i ustavnu tužbu koje su odbijene.

Tijekom srpnja 2011. godine, nadležni sud je podnositelja otpustio s izdržavanja kazne zatvora nakon što je izdržao dvije trećine izrečene kazne.

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije podnositelj je u svom zahtjevu Sudu prigovarao kako je došlo do povrede prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku koji se protiv njega vodio budući da su ga prikriveni istražitelji poticali na počinjenje kaznenog djela te kako je protiv njega donesena osuđujuća presuda isključivo temeljem dokaza pribavljenih poticanjem od strane prikrivenih istražitelja.

❖ OCJENA SUDA

Sud je u ovom predmetu ispitivao dva pitanja: je li kazneni postupak protiv podnositelja bio pošten; te može li podnositelj i dalje tvrditi da je žrtva navodne povrede Konvencije u smislu članka 34. Konvencije (pravo na pojedinačni zahtjev), budući da su njemački sudovi već prethodno utvrdili kako su privatni istražitelji poticali podnositelja na počinjenje kaznenog djela te su zbog toga podnositelja otpustili s

izdržavanja kazne zatvora nakon što je izdržao dvije trećine izrečene kazne.

U odnosu na prvo pitanje, Sud je ustanovio kako je mjera kojom je naložena uporaba prikrivenih istražitelja prekoračila granice pasivne istrage kriminalne aktivnosti. Mjera je zaista dovela do poticanja na počinjenje kaznenog djela na način kako je to definirano praksom Suda u smislu članka 6. Konvencije. Štoviše, nadležni sud je u kaznenom postupku protiv podnositelja upotrijebio dokaze koje su prikriveni istražitelji prikupili poticanjem na počinjenje kaznenog djela.

U cilju zaštite prava na pošteno suđenje, sud je dužan dokaze pribavljene poticanjem izdvojiti iz spisa predmeta ili primijeniti odgovarajuću proceduru koja će osigurati da se takvi dokazi ne izvode u kaznenom postupku.

Prilikom donošenja zaključka da je podnositelj potican na počinjenje kaznenog djela, Sud je ustanovio kako podnositelj nije prethodno kažnjavan; kako nije postojala objektivna sumnja da se podnositelj bavi preprodajom droge; i kako ga je policija iskoristila za uspostavljanje kontakta s drugim osumnjičenikom. Nije sporno da je podnositelj bio u mogućnosti organizirati kupnju i isporuku droge. Međutim, relevantno razdoblje za utvrđivanje je li postojala objektivna sumnja da će osoba počiniti kazneno djelo započelo je u trenutku kada je podnositelju prvi put prišla policija. Važno je napomenuti kako je podnositelj jednom od prikrivenih istražitelja objasnio da više ne želi sudjelovati u prometu drogom. Usprkos tome, prikriveni istražitelj je podnositelja ponovno kontaktirao i nagovorio ga da organizira kupnju droge. Tijela nadležna za provođenje istrage takvim su ponašanjem napustila pasivnu ulogu te dovela do toga da podnositelj počini kazneno djelo.

U odnosu na drugo pitanje, Sud je odlučio ostaviti otvorenim pitanje jesu li njemački

sudovi, time što su prilikom donošenja presude uzeli u obzir činjenicu kako su prikriveni istražitelji podnositelja poticali na počinjenje kaznenog djela utvrdili kako je došlo do povrede članka 6. Konvencije. Ono što je bilo važno ispitati u ovom predmetu jest jesu li njemački sudovi podnositelju osigurali odgovarajuće obeštećenje za povredu Konvencije.

Prema sudskoj praksi, članak 6. stavak 1. Konvencije zabranjuje korištenje dokaza koji su se pribavili poticanjem od strane policije. U cilju zaštite prava na pošteno suđenje, sud je dužan dokaze pribavljene poticanjem izdvojiti iz spisa predmeta ili primijeniti odgovarajuću proceduru koja će osigurati da se takvi dokazi ne izvode u kaznenom postupku. U podnositeljevom slučaju, sud je u kaznenom postupku izvodio takve dokaze te je na temelju njih donio presudu kojom je podnositelja proglasio krivim. Sud ne prihvaća da se uvjetni otpust može smatrati postupkom koji ima iste posljedice kao i izdvajanje dokaza iz spisa predmeta. Sukladno tome, Sud je utvrdio da podnositelju nije osigurano odgovarajuće obeštećenje te se i dalje može smatrati žrtvom navodne povrede Konvencije te da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

8.000,00 EUR - na ime nematerijalne štete;

8.500,00 EUR - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- status žrtve povrede Konvencije
- pravo na pošteno suđenje
- uporaba prikrivenih istražitelja
- poticanje na počinjenje kaznenih djela od strane policije
- korištenje dokaza pribavljenih poticanjem

POVREDA PRAVA NA POŠTENO SUĐENJE – DRUGOSTUPANJSKI SUD NIJE DOSTATNO OBRAZLOŽIO RAZLOGE ZBOG KOJIH JE ODBACIO ŽALBU

HANSEN protiv
NORVEŠKE

zahtjev br. 15319/09
presuda od 2. listopada 2014.

❖ ČINJENICE

Tijekom 1989. godine, podnositeljeva supruga (za vrijeme trajanja braka) kupila je od podnositelja nekretninu pod imenom „Ekheim“ te je s podnositeljem sklopila bračni ugovor. Dana 03. studenog 1995. godine, podnositelj i njegova supruga sklopili su drugi ugovor temeljem kojeg su supružnici postali zajednički vlasnici predmetne nekretnine na način da je svakom pripalo 50% udjela, bez obzira na prethodno sklopljeni bračni ugovor ili naknadna raspolaganja.

Podnositelj je protiv supruge pokrenuo parnicu radi razvoda braka tražeći između ostalog od suda da poništi bračni ugovor, a da utvrdi valjanost naknadnog ugovora o zajedničkom vlasništvu. Sud je međutim donio presudu kojom je utvrdio kako je bračni ugovor valjan te je poništio naknadni ugovor. Podnositeljica je naknadno trgovačkom društvu *Ekheim Invest AS*, d.o.o., prodala svoj udio u predmetnoj nekretnini. Podnositelj je tada protiv predmetnog društva podnio tužbu navodeći kako ima pravo na 50 % udjela na prodanoj nekretnini, a kako u odnosu na preostalih 50 % ima pravo prvokupa. Sud je donio presudu u korist tuženika (*Ekheim Invest AS*) protiv koje je podnositelj podnio žalbu.

Podnositelj je u svojoj žalbi istaknuo kako je prvostupanjski sud skratio predviđeno vrijeme trajanja glavne rasprave s predviđenih tri dana na pet sati. Na takav način umanjio je njegovu mogućnost da se ispituju svjedoci, predlože

relevantni dokazi koji idu u njegovu korist te je pogrešno procijenio što je sporno, a što nije u konkretnom predmetu.

Drugostupanjski sud je jednoglasno odbacio podnositeljevu žalbu s obrazloženjem kako iz iste jasno proizlazi da nema osnova za uspjeh te je stoga treba proglasiti nedopuštenom sukladno norveškom Zakonu o parničnom postupku.

Odluka o odbacivanju žalbe koju je donio drugostupanjski sud nije bila dovoljno obrazložena budući da nije dotakla ključna pitanja koja je trebalo riješiti povodom žalbe. Drugostupanjski sud nije pri tom iskoristio sve svoje ovlasti koje je imao kao žalbeni sud pune jurisdikcije, niti je donošenjem ovakve odluke uzeo u obzir interese podnositelja.

Podnositelj je tada podnio pravni lijek Vrhovnom sudu koji ga je odbacio istaknuvši kako se njegova nadležnost odnosi isključivo na ispitivanje postupka pred drugostupanjskim sudom te je jednoglasno zaključio kako žalba nema osnova za uspjeh.

Pozivajući se na članak 6. stavak 1. Konvencije, podnositelj je prigovarao kako je drugostupanjski sud trebao detaljnije obrazložiti odluku kojom je odbačena žalba.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 6. stavak 1. Konvencije

Glavno pitanje u ovom predmetu jest da li je drugostupanjski sud dao dovoljno detaljno obrazloženje odluke kojom je odbacio žalbu. Sud je prvenstveno ispitivao prirodu postupka filtriranja pravnih lijekova u Norveškoj i njegovog značenja u kontekstu parničnog postupka u cjelini. Nadalje je ispitivao opseg

ovlasti koje ima drugostupanjski sud i način na koji je podnositelju pružena zaštita pred drugostupanjskim sudom.

Međutim, Sud je primijetio kako drugostupanjski sud nije dovoljno jasno obrazložio razloge zbog kojih je odbacio žalbu. Naime, drugostupanjski sud je svoje obrazloženje ograničio na parafraziranje relevantnih odredaba norveškog Zakona o parničnom postupku, posebice kako se žalba može odbaciti ukoliko drugostupanjski sud ustanovi da žalba nema osnova za uspjeh. Sud je uzeo u obzir činjenicu kako je navedena odredba uvedena radi osiguranja postupovne učinkovitosti i smanjenja broja očigledno neosnovanih žalbi. Usprkos tomu i usprkos činjenici da je Sud u prethodnim predmetima ove prirode zauzeo stav kako sud višeg stupnja koji odlučuje o pravnim lijekovima ne mora dati detaljno objašnjenje razloga radi kojih je iste odbacio, mišljenja je da se taj stav ne može primijeniti u ovom slučaju.

Naime, Sud je primijetio kako nadležnost drugostupanjskog suda nije ograničena samo na ispitivanja primjene mjerodavnog prava i postupovnih pitanja, nego obuhvaća i ispitivanje činjeničnih pitanja. U konkretnom predmetu, podnositelj je podnio žalbu radi pogrešne primjene mjerodavnog prava i nagle odluke o smanjenju trajanja glavne rasprave s tri dana na pet sati čime je značajno umanjena njegova mogućnost ispitivanja svjedoka i izvođenja drugih dokaza koja mu idu u korist.

Sud je stoga u konkretnim okolnostima predmeta zaključio kako odluka o odbačaju žalbe koju je donio drugostupanjski sud nije bila dovoljno obrazložena budući da ta odluka nije dotakla ključna pitanja koja je trebalo riješiti povodom žalbe. Drugostupanjski sud nije pri tom iskoristio sve svoje ovlasti koje je imao kao žalbeni sud pune jurisdikcije niti je donošenjem ovakve odluke uzeo u obzir interese podnositelja.

Sud je isto tako uzeo u obzir činjenicu da drugostupanjski sud nije bio sud posljednjeg stupnja, budući da je podnositelj imao mogućnost podnošenja pravnog lijeka Vrhovnom sudu. Iako uloga Vrhovnog suda nije bila ispitati osnovanost podnositeljeve žalbe niti osnovanost odluke o odbačaju iste, Vrhovni sud je bio ovlašten ispitati kako je drugostupanjski sud primijenio mjerodavno pravo i ocijeniti dokaze u onoj mjeri u kojoj su se odnosili na postupovna pitanja. Isto tako bio je ovlašten ispitivati je li odluka o odbačaju žalbe bila opravdana s aspekta članka 6. stavka 1 Konvencije. No, Sud smatra kako zbog toga što drugostupanjski sud nije dostatno obrazložio odluku o odbačaju žalbe, podnositelj nije mogao učinkovito iskoristiti svoje pravo na podnošenje pravnog lijeka Vrhovnom sudu.

Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Sud je ustanovio kako promjene u domaćoj sudskoj praksi i zakonodavstvu predstavljaju odgovarajuću pravičnu naknadu podnositelju. U odnosu na troškove postupke, Sud je podnositelju dodijelio iznos od 12.500,00 EUR.

KLJUČNE RIJEČI

- *pošteno suđenje pred drugostupanjskim sudom*
- *obrazloženje drugostupanjske odluke*
- *novi kriteriji Suda*

ČLANAK 6., 2.

PRETPOSTAVKA NEVINOSTI

Svatko optužen za kazneno djelo smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.

POVREDA PRESUMPCIJE NEVINOSTI I PRAVA NA MIRNO UŽIVANJE VLASNIŠTVA – POREZNA TIJELA I UPRAVNI SUDOVI PRILIKOM ODLUČIVANJA NISU UZELI U OBZIR OSLOBAĐAJUĆU PRESUDU DONESENU U KAZNENOM POSTUPKU

MELO TADEU protiv PORTUGALA

*zahtjev br. 27785/10
presuda od 23. listopada 2014.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositeljici zahtjeva je odlukom nadležnog poreznog tijela naložena isplata poreznog duga za trgovačko društvo „V“, budući da je podnositeljica navodno bila direktorica uprave. Podnositeljica je prigovorila kako nikada nije imala ulogu direktorice uprave predmetnog društva, već je bila obična zaposlenica te se stoga ne može smatrati odgovornom za porezno dugovanje društva.

Protiv predmetnog društva, podnositeljice i direktora uprave nadležno javno tužiteljstvo pokrenulo je istragu zbog sumnje da su počinili kazneno djelo utaje poreza. U presudi od dana 14. srpnja 2000. godine, nadležni kazneni sud ustanovio je kako predmetno društvo duguje određeni novčani iznos na ime neisplaćenog poreza, ali je u odnosu na podnositeljicu donio oslobađajuću presudu budući da se ista ne

može smatrati odgovornom za obveze društva. U istoj presudi, kazneni sud je društvu „V“ izrekao zabranu obavljanja djelatnosti. Društvo „B“ preuzelo je sve zaposlenika društva „V“ Presuda je postala konačna dana 25. listopada 2000. godine.

Paralelno s kaznenim postupkom, državna riznica u Almadi pokrenula je ovršni postupak protiv direktora uprave i podnositeljice kao *de facto* odgovorne osobe. Podnositeljica je odbila primiti rješenje o ovrsi. Nadležna porezna tijela su protiv podnositeljice pokrenula i drugi ovršni postupak koji se odnosio na pljenidbu i prodaju dionica (koje su glasile na njezino ime) u trgovačkom društvu „B“.

Podnositeljica je protiv oba rješenja o ovrsi podnijela žalbe, pozivajući se na oslobađajuću presudu donesenu u kaznenom postupku. Obje žalbe su odbačene kao nedopuštene s obrazloženjem kako nisu podnesene u roku te kako ne sadržavaju ono što žalba sukladno zakonskim zahtjevima mora sadržavati.

Podnositeljica je protiv navedene odluke, sudu višeg stupnja podnijela odgovarajući pravni lijek, navodeći kako se prvostupanjski sud nije očitovao na njezinom navodu o oslobađajućoj presudi koja je donesena u kaznenom postupku. Međutim, taj pravni lijek je ostao bezuspješan.

Ovršni postupak protiv podnositeljice koji se odnosi na društvo „B“ je i dalje u tijeku.

Pozivajući se na članke 6., 7. i 13. Konvencije, podnositeljica je Sudu prigovarala kako su je nadležna tijela u ovršnom postupku smatrala krivom za kazneno djelo utaje poreza za koje je u kaznenom postupku oslobođena. Istaknula je da je pokretanje ovršnog postupka u odnosu na društvo „B“, dovelo do miješanja u njezino pravo vlasništva zajamčeno člankom 1. Protokolom br. 1. Konvencije.

❖ **OCJENA SUDA**

U odnosu na članak 6. stavak 2. Konvencije

Sud je prvenstveno odbacio Vladin prigovor o nedopuštenosti zahtjeva u kojemu Vlada navodi kako članak 6. stavak 2. nije primjenjiv na konkretan predmet budući da su porezni

postupak kojeg su vodili upravni sudovi radi naplate poreznog dugovanja i kazneni postupak radi kaznenog djela utaje poreza, dva odvojena postupka koja su potpuno neovisna jedan o drugome.

U konkretnom slučaju, oba se postupka odnose na pitanje poreznog poslovanja predmetnog društva „V“ te posebice na pitanje podnositeljčine kaznenopravne odgovornosti i odgovornosti za porezno dugovanje. Povrh toga, oba postupka su se odnosila i na novčane iznose koje duguje društvo „V“. Stoga je Sud zaključio kako je ovršni postupak radi prisilne naplate poreznog dugovanja povezan s kaznenim postupkom na način da potpada pod opseg članka 6. stavka 2. Konvencije.

Budući da zadatak Suda nije zamijeniti stajališta domaćih tijela sa svojim, istaknuo je kako nije nadležan ispitivati u kojoj mjeri su domaći sudovi pred kojima se vodi postupak radi naplate poreznog dugovanja, vezani presudom kaznenog suda.

Međutim, pitanje koje se nameće u konkretnom predmetu je jesu li upravni sudovi s obzirom na način na koji su postupali te s obzirom na temelj odluke i izričaj kojeg su primijenili u obrazloženju, doveli u pitanje podnositeljčinu presumpciju nevinosti.

Sud je primijetio kako je postupak radi naplate poreznog dugovanja nastavljen usprkos oslobađajućoj presudi u kaznenom postupku te kako su podnositeljčine dvije žalbe odbačene kao nedopuštene. Prema mišljenju Suda, oslobađajuća presuda donesena u kaznenom postupku mora se uzeti u obzir u bilo kojem daljnjem postupku, bilo kaznenom ili nekom drugom.

U konkretnom predmetu, domaći upravni sudovi odbili su ispitati predmet u meritumu, uz obrazloženje kako nisu ispunjene pretpostavke dopuštenosti žalbe. Sud je istaknuo kako domaći upravni sudovi pri tom nisu uzeli u obzir oslobađajuću presudu donesenu u kaznenom postupku te su zauzeli stav kako usprkos navedenoj presudi i dalje postoji podnositeljčina odgovornost na porezno dugovanje društva.

Oslobađajuća presuda donesena u kaznenom postupku mora se uzeti u obzir u bilo kojem daljnjem postupku, bilo kaznenom ili nekom drugom.

Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako je došlo do povrede članka 6. stavka 2. Konvencije.

U odnosu na članak 1. Protokola br. 1. Konvencije

Sud je zauzeo stav kako dionice podnositeljice u društvu „B“ te pljenidba istih, predstavlja „vlasništvo“ u smislu članka 1. Protokola br. 1. Konvencije iako u trenutku pljenidbe dionice nisu više imala nikakvu novčanu vrijednost.

Sud je naglasio kako bilo koje miješanje u pravo na mirno uživanje vlasništva mora biti zakonito i ne smije biti proizvoljno. Isto tako, mora biti postignuta pravična ravnoteža između općeg interesa društva i potrebe zaštite temeljnih prava pojedinaca.

Ovršni postupak na dionicama podnositeljice u društvu „B“ reguliran je zakonom koji uređuje pitanja vezana za porez i naplatu poreznog dugovanja, a njegova svrha je bila namiriti porezno dugovanje kojeg duguje društvo „V“, za koje je podnositeljica odgovorna kao direktorica uprave.

Budući da je u odnosu na podnositeljicu u kaznenom postupku u kojemu ju se teretilo za počinjenje kaznenog djela utaje poreza donesena oslobađajuća presuda te ustanovljeno kako se podnositeljica ne može smatrati direktoricom uprave u društvu „V“, podnositeljica je mogla očekivati obustavu ovršnog postupka u odnosu na društvo „B“ od trenutka kada joj je dostavljena ta kaznena presuda.

Time što nisu obustavile ovršni postupak protiv podnositeljice temeljem oslobađajuće kaznene presude, portugalske vlasti nisu postigle pravičnu ravnotežu između zaštite podnositeljčinog prava na mirno uživanje

prava vlasništva i zaštite općeg interesa društva.

Sud je stoga ustanovio kako je došlo do povrede članka. 1. Protokola br. 1.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

4.300,00 EUR - na ime nematerijalne štete;

6.154,00 EUR - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *presumpcija nevinosti*
- *oslobađajuća kaznena presuda*
- *postupak za naplatu poreznog dugovanja*
- *mirno uživanje vlasništva*
- *pravična ravnoteža*

POVREDA PRESUMPCIJE NEVINOSTI – U ODLUCI KOJOM JE OBUSTAVLJEN POSTUPAK ZBOG NASTUPANJA ZASTARE IZNESEN STAV TUŽITELJA O PODNOŠITELJEVOJ KRIVNJI

PELTERAU- VILLENEUVE protiv ŠVICARSKE

*zahtjev br. 60101/09
presuda od 28. listopada 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva u ovom predmetu bio je svećenik protiv kojeg je švicarsko javno tužilaštvo pokrenulo postupak zbog sumnje da je počinio kazneno djelo seksualnog zlostavljanja. Policija je prikupila izjave dviju navodnih žrtava te podnositelja koji je prvotno priznao počinjenje tog kaznenog djela, a naknadno je povukao priznanje.

Nakon toga, glavni javni tužitelj ženevskog kantona donio je odluku o obustavi postupka zbog nastupanja zastare. U odluci je navedeno

kako je podnositelj prema najmanje dvije žrtve počinio protupravno djelo koje se sastoji od iskorištavanja osobe koja je u podređenom položaju, međutim kako je djelo počinjeno u razdoblju od 1991. godine do 1992. godine, nastupila je zastara.

Navedenu odluku objavili su mediji na način da su prenijeli kako je podnositelj počinio kaznena djela za koja je protiv njega podignuta optužnica i kako je priznao njihovo počinjenje. Podnositelj je nadležnom žalbenom tijelu u Ženevi podnio žalbu tražeći donošenje odluke u kojoj će isključivo biti navedeno kako je došlo do zastare. Žalba je međutim odbijena.

Protiv podnositelja je pokrenut crkveni postupak sukladno propisima kanonskog prava. Tijekom navedenog postupka, sadržaj odluke javnog tužiteljstva citiran je u nekoliko navrata. Protiv podnositelja je izrečena kazna zabrane obnašanja svećeničke dužnosti, koja je naknadno poništena.

Podnositelj je podnio zahtjev Sudu, navodeći kako je došlo do povrede presumpcije nevinosti zbog obrazloženja koje je glavni javni tužitelj naveo u odluci o obustavi postupka.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 6. stavak 2. Konvencije

Sud je ispitivao je li ishod kaznenog postupka bacio sjenu sumnje na podnositeljevu presumpciju nevinosti iako nije ustanovljena njegova krivnja za počinjenje kaznenog djela koje mu se stavilo na teret.

Izričaj odluke o obustavi kaznenog postupka jasno je ukazivao kakvo je mišljenje glavnog državnog odvjetnika o krivnji podnositelja, iako je mogao koristiti izričaj koji bi samo ukazao na postojanje osnovane sumnje.

U odnosu na odluku o obustavi postupka zbog zastare, Sud je primijetio da iako je postojala potreba za kvalificiranjem navodnog kaznenog djela u cilju utvrđivanja visine kazne koja se za isto može izreći i utvrđivanja je li nastupila zastara, važeće odredbe domaćeg prava nisu obvezivale glavnog javnog tužitelja da u toj odluci navede kako je podnositelj optužen za konkretno kazneno djelo.

Prema mišljenju Suda, izričaj odluke o obustavi kaznenog postupka jasno je ukazivao kakvo je mišljenje glavnog državnog odvjetnika o krivnji podnositelja, iako je mogao koristiti izričaj koji bi samo ukazao na postojanje osnovane sumnje.

Sadržaj odluke glavnog tužitelja objavljen je u medijima te je stoga u velikoj mjeri utjecao na crkveni postupak koji se vodio protiv podnositelja. Sud uzima u obzir činjenicu kako je postojao interes javnosti u ovom predmetu, no taj interes nije nužno obuhvaćao potrebu da javnost sazna je li podnositelj zaista bio kriv za kazneno djelo koje mu se stavilo na teret. Nesporno je kako je objava odluke o obustavi ozbiljno naštetila podnositeljevom ugledu. Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako je obrazloženje odluke kojom je obustavljen postupak protiv podnositelja, a koju je potvrdio sud višeg stupnja, dovelo do povrede podnositeljeve presumpcije nevinosti na temelju članka 6. stavka 2. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

12.000,00 EUR - na ime nematerijalne štete;
15.000,00 EUR - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *presumpcija nevinosti*
- *izričaj odluke o obustavi postupka*
- *objava sadržaja odluke o obustavi kaznenog postupka*

ČLANAK 6., 3. (a)

PRAVO NA OBRANU

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

a) da u najkraćem roku bude obaviješten, potanko i na jeziku koji razumije, o prirodi i razlozima optužbe koja se podiže protiv njega;

...

POVREDA – PODNOSITELJICA NIJE IMALA POMOĆ TUMAČA TIJEKOM POLICIJSKOG ISPITIVANJA

**BAYTAR protiv
TURSKE**

*zahtjev br. 45440/04
presuda od 14. listopada 2014.*

❖ ČINJENICE

Dana 30. travnja 2001. godine, podnositeljica je posjetila svog brata u zatvoru. Policija je podnositeljčinog brata zadržala u vezi sa slučajem koji se odnosi na aktivnosti PKK¹. Pravosudni policajci podnositeljicu su pregledali prilikom ulaska u zatvor te su pronašli komad papira, savinutog nekoliko puta i oblijepjenog trakom. Na papiru nije bilo potpisa, a sadržaj je bio napisan od strane člana PKK. Policija je podnositeljicu istog dana zadržala te ju sljedećeg dana ispitala na turskom jeziku. Podnositeljica je izjavila kako je predmetni papir slučajno pronašla na autobusnom stajalištu te ga je uzela iz znatiželje. Podnositeljica je istu izjavu dala i pred javnim tužiteljem. Budući da

¹ PKK – Kurdistsanska radnička partija, paravojna organizacija koja se bori za neovisnost Kurdistana; odgovorna je za brojne terorističke napade koji su se u Turskoj dogodili od 1984. godine pa do danas.

podnositeljica nije znala pisati ni čitati, na izjavi je umjesto potpisa stavila otisak prsta. Nakon toga, protiv podnositeljice je određen pritvor. Podnositeljica je naknadno puštena na slobodu jer je sud ustanovio kako su njezini navodi vjerodostojni.

Podnositeljica je ponovno posjetila brata u zatvoru te je uhićena nakon pretrage prilikom koje su pravosudni policajci pronašli dokument od šesnaest stranica zaštićen ljepljivom trakom. U dokumentu su se nalazile upute PKK o aktivnostima koje namjeravaju poduzeti u zatvorskim ustanovama. Podnositeljica je sljedećeg dana ispitana na turskom jeziku. Izjavila je kako je slučajno pronašla predmetni dokument u zatvorskoj čekaonici te ga je uzela. Iz zapisnika o ispitivanju proizlazi kako je policija obavijestila podnositeljicu o pravu na branitelja, ali se podnositeljica odlučila sama zastupati.

Protiv podnositeljice je određen pritvor, a potom je ispitana od strane suca istrage koji je ustanovio kako podnositeljica ne vlada dobro turskim jezikom te ju je stoga obavijestio o pravu na tumača što je podnositeljica prihvatila. Podnositeljica je ponovila izjavu koju je prethodno dala policiji, ali je dodala kako se ta izjava odnosila na događaj prilikom prethodnog posjeta zatvoru, a kako prilikom njezinog drugog posjeta zatvoru policija nije pronašla nikakav dokument. Protiv podnositeljice je ubrzo pokrenut kazneni postupak radi podupiranja i pomaganja nezakonitoj oružanoj organizaciji.

Podnositeljici je izrečena kazna zatvora u trajanju od tri godine i devet mjeseci. Kasacijski sud ukinuo je navedenu presudu i vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje koji je protiv podnositeljice izrekao kaznu u istom trajanju, ali je pritom uračunao vrijeme provedeno u pritvoru te je naložio da se podnositeljicu pusti na slobodu. Podnositeljica je Sudu podnijela zahtjev pozivajući se na članak 6. stavak 1. i stavak 3. Konvencije, kako joj prilikom ispitivanja

tijekom zadržavanja nije omogućeno pravo na tumača.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 6. stavak 3. Konvencije u vezi s člankom 6. stavkom 1. Konvencije

Sud je ponovio kako okrivljenici koji ne vladaju jezikom na kojem se vodi sudski postupak, imaju pravo na besplatnu pomoć tumača uz pomoć kojeg će moći pratiti postupak koji se protiv njih vodi i uz pomoć kojeg će im biti osigurano pravo na obranu, posebice mogućnost iznošenja vlastite verzije događaja. Pravo na pomoć tumača treba biti zajamčeno tijekom cijelog kaznenog postupka, uključujući i stadij policijske istrage.

Podnositeljica nije dobro vladala turskim jezikom zbog čega joj je bilo nužno osigurati pomoć tumača, a što je ustanovio i sudac istrage te prvostupanjski sudac. Međutim, iako je podnositeljici prilikom saslušanja pred sucem istrage pružena pomoć tumača, to nije bilo slučaj i s ispitivanjem od strane policije. Naime, policija ju je ispitala bez tumača, a upravo tijekom tog ispitivanja podnositeljica je izjavila kako je pronašla predmetni dokument na podu zatvorske čekaonice i priznala kako je isti pronađen kod nje.

Sud je već ranije naglašavao važnost stadija istrage² u smislu pripreme kaznenog postupka budući da dokazi prikupljeni u tom stadiju mogu biti odlučni za donošenje odluka tijekom kasnijih stadija kaznenog postupka. Kada policija zadrži određenu osobu, ta osoba ima niz prava kao što je pravo braniti se šutnjom ili pravo na branitelja. Međutim, odluka o tome hoće li iskoristiti zajamčena prava ili će ih se odreći, ovisi o tome je li osoba razumjela za što ju se tereti. Pod pretpostavkom da je razumjela može odvagnuti rizike te procijeniti potrebu za odricanjem od tih prava.

Sud je mišljenja kako podnositeljica nije bila u mogućnosti potpuno razumjeti posljedice odricanja prava na šutnju i prava na branitelja

Podnositeljica nije bila u mogućnosti potpuno razumjeti posljedice odricanja prava na šutnju i prava na branitelja budući da ju policija nije ispitala uz pomoć tumača niti ju je jasno upoznala s onim za što ju se tereti.

budući da je policija nije ispitala uz pomoć tumača niti ju je jasno upoznala s onim za što ju se tereti, zbog čega je došlo do povrede članka 6. stavka 3. Konvencije u vezi s člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

1.500,00 EUR - na ime nematerijalne štete;
1.300,00 EUR - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na tumača*
- *pravo na obranu šutnjom*
- *procesna prava u stadiju istrage*
- *ispitivanje pred policijom*

² Istraga kao autonomni pojam Europskog suda koji obuhvaća i predistražni postupak

ČLANAK 6., 3. (c)

PRAVO NA OBRANU

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kad to nalažu interesi pravde.

NIJE DOŠLO DO POVREDE PRAVA NA OBRANU – ENGLESKI PRAVNI SUSTAV PREDVIĐA ODGOVARAJUĆE ZAŠTITNE MEHANIZME ZA OGRANIČAVANJE PRAVA NA BRANITELJA TIJEKOM POLICIJSKOG ISPITIVANJA

IBRAHIM I OSTALI protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

zahtjevi br. 50541/08, 50571/08,
50573/08, 40351/09
presuda od 16. prosinca 2014.

❖ ČINJENICE

Dana 21. srpnja 2005. godine detonirane su eksplozivne naprave u sustavu londonskog javnog prijevoza, međutim nije došlo do eksplozije. Počinitelji su pobjegli s mjesta zločina te su kasnije uhićeni. Prvom, drugom i trećem podnositelju je nakon uhićenja uskraćeno pravo na branitelja radi provođenja tzv. „sigurnosnih razgovora“ (razgovori koje policija provodi po hitnom postupku u cilju

zaštite života i sprječavanja nastanka velike materijalne štete). Sukladno odredbama Zakona o terorizmu iz 2000. godine (*Terrorism Act*) takvi razgovori se mogu provoditi bez nazočnosti branitelja i prije nego okrivljenik zatraži pravo na pravnu pomoć. Tijekom sigurnosnih razgovora podnositelji su izjavili kako nisu sudjelovali u predmetnom napadu. Na glavnoj raspravi, podnositelji su potvrdili kako su sudjelovali u napadu, ali kako je cijeli događaj zapravo bila obmana te kako do stvarne eksplozije nije trebalo ni doći. Izjave koje su podnositelji tijekom sigurnosnih razgovora dali korištene su kao dokazno sredstvo tijekom kaznenog postupka. Tijekom 2007. godine, protiv podnositelja je donesena osuđujuća presuda radi dogovora za počinjenje ubojstva (*conspiracy to murder*) te je svakom izrečena kazna zatvora u trajanju od 40 godina. Žalbeni sud je odbacio podnositeljeve zahtjeve za razmatranje žalbe (*leave to appeal*)³.

Četvrti podnositelj nije bio osumnjičen za detonaciju eksplozivnih naprava te ga je policija prvotno ispitala u svojstvu svjedoka. Međutim, četvrti podnositelj se tijekom razgovora sam inkriminirao na način da je otkrio kako se ubrzo nakon napada susreo i pomogao jednom od osumnjičenika. Policija ga nije u tom stadiju postupka uhitila niti ga je obavijestila o tome kako nije dužan iskazivati i kako ima pravo na branitelja. Umjesto toga, policija je četvrtog podnositelja ispitala u svojstvu svjedoka te je uzela njegovu pisanu izjavu. Četvrti podnositelj je naknadno uhićen te je obaviješten o pravu na branitelja. Tijekom kaznenog postupka četvrti okrivljenik se pozivao na pisanu izjavu koju je dao policiji, i koja je tijekom kaznenog postupka korištena kao dokazno sredstvo. Tijekom veljače 2008. godine, protiv četvrtog podnositelja je donesena osuđujuća presuda radi pomaganja jednom od tri gore navedena podnositelja u bombaškom napadu te radi uskraćivanja

³ „leave to appeal“ (zahtjev za razmatranje žalbe) – zahtjev za razmatranje žalbe putem kojeg žalbeni sud provodi preliminarni postupak i odlučuje hoće li odobriti postupanje po žalbi ili ne.

informacija. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od deset godina.

Pozivajući se na članak 6 stavak 1. i 3. (c) Konvencije, podnositelji su prigovarali kako im je tijekom policijskog ispitivanja uskraćeno pravo na branitelja navodeći kako je zbog toga došlo do povrede prava na pošteno suđenje jer su izjave podnositelja koje su dali tijekom policijskog ispitivanja tijekom kaznenog postupka korištene kao dokazno sredstvo.

❖ OCJENA SUDA

Sud je istaknuo kako u određenim slučajevima pravo na branitelja može biti podvrgnuto određenim ograničenjima. U presudi Velikog vijeća *Salduz protiv Turske*⁴, Sud se osvrnuo na mogućnost uskrate prava na branitelja ako postoje opravdani razlozi. Međutim, čak i kada takvi razlozi postoje, radi zaštite prava na pošteno suđenje, potrebno je iz spisa predmeta izdvojiti svaku izjavu koju je okrivljenik dao u okviru policijskog ispitivanja bez prisutnosti branitelja. U konkretnom predmetu, Sud je ispitivao je li korištenje pisanih izjava (u svojstvu dokaznih sredstava tijekom kaznenog postupka) koje su okrivljenici dali prilikom policijskog ispitivanja bez prisutnosti branitelja, utjecalo na kazneni postupak, uzimajući u obzir načela prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku gledanog u cjelini.

Jesu li postojali opravdani razlozi za ograničavanje prava na branitelja tijekom policijskog ispitivanja?

Sud smatra kako je u trenutku ispitivanja četvrtog podnositelja postojala ozbiljna i neposredna prijetnja za javnu sigurnost, posebice novog napada te kako je zbog navedene prijetnje ograničavanje prava na branitelja bilo opravdano. U odnosu na prva tri podnositelja, Sud je naglasio kako su nadležna

tijela donijela pojedinačnu odluku za svakog od podnositelja u kojoj su ocjenjivala opravdanost takvih ograničenja. Policija se pridržavala mjerodavnog zakonodavstva, usprkos vlastitim ograničenjima nametnutim prilikom postupanja. S obzirom na okolnosti slučaja, bila je opravdana i odluka temeljem koje četvrti podnositelj nije uhićen radi toga što bi takvo uhićenje moglo izazvati strah kod istog uslijed čega ne bi policiji otkrio podatke od velike važnosti za zaštitu javne sigurnosti. Podaci koje je četvrti okrivljenik otkrio policiji bili su od iznimne važnosti budući da je u tom trenutku samo jedan od bombaša bio uhićen, dok su ostali i dalje bili u bijegu.

Je li došlo do povrede prava na pošteno suđenje budući da su izjave prikupljene bez prisutnosti branitelja korištene tijekom kaznenog postupka kao dokazna sredstva?

U odnosu na prva tri podnositelja

Sud je naglasio kako u Ujedinjenom Kraljevstvu postoji jasan i detaljan pravni okvir koji uhićeniku osigurava pravo na branitelja. Taj pravni okvir ujedno predviđa i određena ograničenja navedenog prava koja su stroga i iscrpna. Stoga je odredbama Zakona o terorizmu iz 2000. godine postignuta odgovarajuća ravnoteža između važnosti prava na branitelja te neodložne potrebe uslijed koje policija u iznimnim slučajevima može pribaviti informacije nužne za zaštitu javne sigurnosti. Ograničenje prava na branitelja se sastojalo u tome da je došlo do odgode korištenja navedenog prava u trajanju od četiri do osam sati (ovisno o kojem je podnositelju bila riječ), a što je bilo u skladu s odredbama mjerodavnog prava koje je dopuštalo odgodu u maksimalnom trajanju od 48 sati. Nadalje, ograničenje je odredio nadležan policijski djelatnik te je odluka o ograničenju dostatno obrazložena. Štoviše, postignuta je svrha „sigurnosnih razgovora“ koja se sastojala u prikupljanju informacija bitnih za zaštitu javnosti.

⁴ Presuda Velikog vijeća *Salduz protiv Turske* od dana 27. studenog 2008. godine, zahtjev br. 36391/02

Tijekom kaznenog postupka postojali su i postupovni mehanizmi putem kojih su podnositelji mogli osporavati prethodno dane izjave i značaj koji su imale kao dokazno sredstvo. Prvostupanjski sud je strogo ispitao okolnosti slučaja zbog kojih su podnositelji podvrgnuti „sigurnosnim razgovorima“ te je detaljno objasnio razlog zbog kojih je smatrao kako korištenje izjava podnositelja kao dokaznih sredstava nije ugrozilo njihovo pravo na pošteno suđenje. Prvostupanjski sud je prilikom vođenja postupka primijenio dužnu pažnju, ukazujući poroti kako su primijenjeni sigurnosni mehanizmi prilikom ograničavanja prava na branitelja.

Zaključno, predmetne izjave podnositelja nisu bile jedina dokazna sredstva temeljem kojih su protiv podnositelja donesene osuđujuće presude već je postojao čitav niz dokaznih sredstava koja su ukazivala na krivnju podnositelja.

U odnosu na četvrtog podnositelja

Sud je ustanovio kako je u odnosu na četvrtog podnositelja došlo do povrede relevantne domaće prakse prema potencijalnim osumnjičenicima. Međutim, unatoč tome, Sud smatra kako je postojao jasan pravni okvir koji opravdava dopuštenost korištenja njegove izjave kao dokaznog sredstva tijekom kaznenog postupka. Prvostupanjski sud je u dovoljnoj mjeri ispitao podnositeljev prigovor na korištenje navedene izjave te je ustanovio kako ista nije dana pod prisilom niti je išta ukazivalo na njezinu nepouzdanost. Isto tako, prvostupanjski sud je detaljno obrazložio razloge zbog kojih je dopustio korištenje izjave kao dokaznog sredstva tijekom kaznenog postupka.

Sud je ocijenio kako je četvrti podnositelj izjavu dao slobodno, bez prisile te je dobrovoljno došao u policiju na razgovor. Do uhićenja podnositelj se nalazio u ulozi svjedoka te je u toj ulozi policija uzela njegovu

izjavu. Valja naglasiti i kako prvotni policijski razgovor nije bio usmjeren ka utvrđivanju opsega u kojemu je podnositelj sudjelovao u predmetnom događaju, već ka prikupljanju detalja o planiranju počinjenja kaznenog djela, identificiranju počinitelja i pomagača.

Tijekom kaznenog postupka postojali su zaštitni postupovni mehanizmi putem kojih su podnositelji mogli osporavati prethodno dane izjave i značaj koji su imale kao dokazno sredstvo. Prvostupanjski sud je strogo ispitao okolnosti slučaja zbog kojih su podnositelji podvrgnuti „sigurnosnim razgovorima“ te je detaljno objasnio razloge zbog kojih je smatrao kako korištenje izjava podnositelja kao dokaznih sredstava nije ugrozilo njihovo pravo na pravično suđenje.

Sud se osvrnuo i na činjenicu kako podnositelj nije povukao predmetnu izjavu. Podnositelj je nakon uhićenja najprije odbio pomoć odvjetnika, a kasnije, kada je angažirao branitelja, imao je do naknadnog sigurnosnog razgovora dovoljno vremena za pripremu obrane te je mogao povući prvotnu izjavu. Umjesto toga, podnositelj je nadogrudio postojeću izjavu u cilju da na temelju dobrovoljne suradnje s policijom, olakša svoju poziciju u postupku. Tijekom daljnjih sigurnosnih razgovora koji su se vodili uz prisutnost odvjetnika, podnositelj nije mijenjao svoju prvotnu izjavu. Štoviše, radi dobrovoljne suradnje s policijom, okrivljeniku je izrečena blaža kazna zatvora u trajanju od dvije godine.

Zaključak

Uzimajući u obzir sve navedeno, Sud je ustanovio kako nije ugroženo pravo podnositelja na pošteno suđenje zbog toga što je došlo do ograničavanja njihovih prava na obranu prilikom policijskih ispitivanja na kojim su dane izjave koje su kasnije poslužile kao dokazi tijekom kaznenog postupka.

Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako nije došlo do povrede članka 6. stavaka 1. i 3. (c) Konvencije

KLJUČNE RIJEČI

- *terorizam*
- *pravo na pošteno suđenje*
- *ograničenja prava na branitelja*
- *korištenje izjava danih pred policijom kao dokaznog sredstva*

ČLANAK 6., 3. (d)

PRAVO NA OBRANU

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

d) da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe.

NEMA POVREDE PRAVA OBRANE ZBOG KORIŠTENJA IZJAVE ŽRTVE KOJA NIJE PRISUSTVOVALA GLAVNOJ RASPRAVI

HORNCastle I
OSTALI protiv
UJEDINJENOG
KRALJEVSTVA

zahtjev br. 4184/10
presuda od 16. prosinca 2014.

❖ ČINJENICE

Podnositelji zahtjeva su četiri britanska državljanina koji su osuđeni na zatvorske kazne. Tijekom studenog 2007. godine, protiv prvog i drugog podnositelja jednoglasno je donesena osuđujuća presuda radi nanošenja teške tjelesne ozljede s namjerom. Žrtva navedenog kaznenog djela policiji je dala pisanu izjavu kojom je identificirala napadače, ali je preminula prije samog suđenja. Uzrok smrti nije bio povezan s ozljedom koju je pretrpjela uslijed napada. Nadležni sud je predmetnu izjavu upotrijebio kao dokazno sredstvo protiv podnositelja.

Dana 12. svibnja 2008. godine, protiv trećeg i četvrtog podnositelja donesena je osuđujuća presuda zbog kaznenog djela otmice. Navedeni

počinitelji su žrtvu odveli iz njezine kuće te joj prijeli kako će ju ozlijediti. Žrtva i njezin suprug prvotno su policiji dali pisane izjave, ali su se naknadno odbili pojaviti kao svjedoci tijekom glavne rasprave budući da su se bojali za svoju sigurnost i sigurnost svoje obitelji. Izjava žrtve je tijekom postupka korištena kao dokazno sredstvo.

Podnositelji su protiv prvostupanjskih presuda podnijeli žalbe u kojima su naveli kako nadležni sud nije smio izjave žrtava upotrijebiti kao dokazno sredstvo tijekom prvostupanjskog postupka te kako je stoga došlo do povrede prava na pošteno suđenje. Tijekom 2009. godine nadležni žalbeni sud odbio je predmetne žalbe. U odnosu na žalbu koju su podnijeli prvi i drugi podnositelj žalbeni sud je ustanovio kako je žrtvina izjava, iako odlučujućeg karaktera, samo jedan od dokaza temeljem kojeg je donesena osuđujuća presuda i kako su počinitelji tijekom postupka na raspolaganju imali odgovarajuća pravna sredstva kojima su mogli pobijati istinitost predmetne izjave. U odnosu na žalbu koju su podnijeli treći i četvrti podnositelj, žalbeni sud je ustanovio kako žrtvina izjava nije bila glavno, odnosno odlučujuće dokazno sredstvo na temelju kojeg je donesena osuđujuća presuda, već je predmetna presuda donesena temeljem ukupnih dokaza koji su se izvodili u postupku.

Podnositelji su nakon toga neuspješno pred Vrhovnim sudom pobijali drugostupanjsku odluku navodeći kako je osuđujuća presuda donesena na temelju izjava žrtava koje podnositelji nisu imali priliku pobijati tijekom glavne rasprave budući da žrtve toj istoj raspravi nisu nazočile.

Pozivajući se na članak 6. stavke 1. i 3. (d) Konvencije, podnositelji su prigovarali kako je prihvaćanjem pisane izjave žrtve kao dokaznog sredstva u kaznenom postupku došlo do povrede njihovog prava da ispituju žrtvu čija izjava je navodno predstavljala jedini i odlučujući dokaz temeljem kojeg je donesena osuđujuća presuda protiv njih.

❖ OCJENA SUDA

Sud je ponovio kako pitanje je li neko dokazno sredstvo zakonito predstavlja pitanje nacionalne zakonodavne regulacije i sudske prakse. Uloga Suda u ovom predmetu bila je ispitati je li tijekom kaznenog postupka gledajući u cjelini, došlo do povrede prava na pošteno suđenje. Sud je ponovio kako članak 6. stavak 3. (d) zahtijeva kako se dokazna sredstva moraju izvoditi uz prisutnost okrivljenika na javnom ročištu, ne bi li se tako mogla pobijati. U presudi *Al – Khawaya i Tahery protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁵ Sud je sukladno navedenom zahtjevu članka 6. stavka 3. (d) postavio dva uvjeta. Prema prvom uvjetu, mora postojati opravdani razlog zbog kojeg se svjedoku omogućava izostanak tijekom postupka. Prema drugom uvjetu, ako je osuđujuća presuda donesena isključivo temeljem izjave svjedoka koji nije nazočio raspravi ili je donesena temeljem izjave svjedoka koja je predstavljala odlučujuće dokazno sredstvo, takva presuda može biti u skladu sa zahtjevima iz prava na pošteno suđenje jedino ako postoje dovoljni faktori koji ne narušavaju ravnotežu postupka, uključujući postojanje jake postupovne zaštite za ispitivanje dokaznih sredstava.

Podnositelji nisu osporavali domaće zakonodavstvo koje regulira pitanje dopuštenosti izjave svjedoka koji nije prisustvovao glavnoj raspravi kao dokaza. Štoviše, podnositelji su uvažili činjenicu kako ono nudi dovoljno jake sigurnosne mehanizme oblikovane na način da osiguraju zaštitu prava na pravično suđenje u kaznenom postupku. Međutim, podnositelji su isticali kako je odluka kojom su izjave žrtava prihvaćene kao dokazno sredstvo u kaznenom postupku dovela do povrede njihovog prava na obranu.

⁵ presuda Velikog vijeća od dana 15. prosinca 2011. godine, zahtjevi broj 26766/05 i 22228/06

... ako je osuđujuća presuda donesena isključivo temeljem izjave svjedoka koji nije nazočio raspravi ili je donesena temeljem izjave svjedoka koja je predstavljala odlučujuće dokazno sredstvo, takva presuda može biti u skladu sa zahtjevima iz prava na pravično suđenje jedino ako postoje dovoljni faktori koji ne narušavaju ravnotežu postupka, uključujući postojanje jake postupovne zaštite za ispitivanje dokaznih sredstava.

U odnosu na kazneni postupak protiv prvog i drugog podnositelja

Sud je uvažio kako je prvostupanjski sud morao prihvatiti pisanu izjavu žrtve, budući da je istoimena žrtva prije glavne rasprave preminula. Prvostupanjski sud je naveo kako optužba ovisi o izjavi žrtve, a drugostupanjski sud je naveo kako je izjava žrtve predstavljala odlučujući faktor temeljem kojeg je donesena osuđujuća presuda. Međutim, Sud je temeljem ostalih dokaza koji su se izvodili tijekom postupka zaključio kako predmetna izjava žrtve nije bila odlučno dokazno sredstvo u smislu da je odredila ishod postupka.

Međutim, čak i ako se pretpostavi da je izjava bila odlučujuća za donošenje presude, Sud je zadovoljan činjenicom kako su postojali dovoljni faktori koji su doprinijeli uspostavljanju ravnoteže u postupku, uključujući zakonodavne odredbe koje reguliraju okolnosti u kojima se „hearsay“⁶ dokazi mogu upotrijebiti kao dokazno sredstvo i mogućnost da podnositelji pobijaju odluku kojom se dopušta korištenje takvog dokaznog sredstva u postupku. Time su uklonjene

⁶ „hearsay“, eng. – „rekla kazala informacije“

eventualne posljedice koje bi izjava žrtve mogla imati za okrivljenikova prava na obranu. Prvostupanjski sud je ispravno primijenio zaštitne mehanizme koje predviđa domaće pravo te je zajedno s njegovim usmjeravanjima i ostalim dokazima optužbe poroti omogućeno da ispravno i pravično ocjeni vjerodostojnost žrtvine izjave.

Sukladno navedenom, Sud je utvrdio kako u odnosu na kazneni postupak koji se vodio protiv prvog i drugog podnositelja nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. i stavka 3. (d) Konvencije.

U odnosu na kazneni postupak protiv trećeg i četvrtog podnositelja

Sud smatra kako je postojao opravdan razlog zbog kojeg žrtva nije prisustvovala glavnoj raspravi. Prvostupanjski sud je adekvatno ispitao prirodu, opseg i razloge zbog kojih je žrtva pretrpjela strah u konkretnom slučaju. Prijetnje kojima je žrtva bila izložena tijekom otmice i činjenice kako će se žrtva radije izložiti kazni zatvora zbog nedolaska na glavnu raspravu nego prisustvovati i svjedočiti, uvjerile su prvostupanjski sud kako je žrtva zaista pretrpjela veliki strah.

Ispitujući je li izjava žrtve bila jedino ili odlučujuće dokazno sredstvo za donošenje

odluke, Sud je pažnju prvenstveno usmjerio na ocjenu dokaznih sredstava koja su se izvodila tijekom prvostupanjskog postupka i primijetio kako drugostupanjski sud izjavu žrtve nije uzeo kao odlučujuće dokazno sredstvo, već je raspolagao i drugim nezavisnim dokazima.

Sud je stoga zaključio kako žrtvina izjava nije bila jedino i odlučujuće dokazno sredstvo temeljem kojeg je donesena osuđujuća presuda. Slijedom navedenog, nije bilo potrebno ispitivati je li postignuta odgovarajuća ravnoteža u postupku.

Zaključno, Sud je ustanovio kako u odnosu na kazneni postupak koji se vodio protiv trećeg i četvrtog podnositelja nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. i stavka 3. (d) Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na pošteno suđenje*
- *pravo na obranu u kaznenom postupku*
- *ispitivanje svjedoka*
- *dokazna sredstva*
- *postupovna zaštita*
- *dostatno obrazloženje sudskih odluka*

ČLANAK 8.

PRAVO NA POŠTIVANJE PRIVATNOG I OBITELJSKOG ŽIVOTA

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

NIJE DOŠLO DO POVREDE PRAVA NA PRIVATNI ŽIVOT RODILJE ZBOG TOGA ŠTO PRIMALJAMA NIJE DOPUŠTEN ASISTIRANJE PRI PORODU KOD KUĆE

DUBSKÁ I KREJZOVÁ protiv ČEŠKE

*zahtjevi br. 28859/11 i 28473/12
presuda od 11. prosinca 2014.*

❖ **ČINJENICE**

Podnositeljice zahtjeva su češke državljanke koje su se odlučile na porod kod kuće. Sukladno češkom zakonodavstvu, zdravstvenim djelatnicima zabranjeno je asistirati pri takvom porodu.

Š. Dubská se za porod kod kuće odlučila tijekom 2010. godine kada je ostala trudna s drugim djetetom, poučena negativnim iskustvom koje je doživjela prilikom rođenja prvog djeteta u državnoj bolnici. Podnositeljica je tada, protivno svojim željama, podvrgnuta

različitim medicinskim intervencijama te joj je određen boravak u bolnici na duže vrijeme od onog koji je željela. U pogledu poroda kod kuće češko zakonodavstvo propisivalo je kako je primaljama dopušteno asistirati jedino ukoliko su u domu osigurani tehnički uvjeti koje mjerodavni zakon predviđa za porod te kako javno zdravstveno osiguranje ne pokriva troškove takvog poroda. Š. Dubská je tijekom svibnja 2011. godine, kod kuće rodila svoje drugo dijete. Češki Ustavni sud je tijekom veljače 2012. godine odbio podnositeljčinu tužbu kojom je prigovarala kako joj je uskraćen porod kod kuće uz asistenciju zdravstvenih djelatnika.

A. Krejzová je dvoje djece rodila kod kuće, uz asistenciju primalja koje nisu imale odgovarajuće dopuštenje države. Tijekom podnošenja zahtjeva Europskom sudu, podnositeljica je bila trudna s trećim djetetom. Zbog zakonodavnih izmjena koje su u Češkoj stupile na snagu dana 1. travnja 2012. godine, podnositeljica nije uspjela pronaći primalju koja bi asistirala pri porodu njezinog trećeg djeteta. Naime, navedenim izmjena bile su predviđene sankcije za primalje koje su neovlašteno asistirale pri porodu kod kuće. Podnositeljica je na kraju rodila u jednoj državnoj bolnici blizu Praga koja je bila poznata po tome da poštuje želje majke prilikom poroda.

Obje podnositeljice su Sudu podnijele zahtjev navodeći kako je došlo do povrede članka 8. Konvencije budući da su majke u Češkoj bile primorane roditi u državnoj bolnici s obzirom da je zdravstvenim djelatnicima bilo zabranjeno asistirati pri porodu kod kuće.

❖ **OCJENA SUDA**

Sud je utvrdio kako je došlo do miješanja u pravo podnositeljica na poštivanje privatnog života zbog zabrane primaljama da asistiraju pri porodu kod kuće, što potpada pod širi opseg pojma „privatni život“ iz članka 8. Konvencije koji obuhvaća pravo na osobnu autonomiju te pravo na psihički i fizički integritet. Sud je zaključio kako se miješanje

temelji na zakonu budući da su podnositeljice sukladno mjerodavnom češkom pravu mogle predvidjeti da primaljama neće biti dopušteno asistiranje pri porodu kod kuće.

Miješanje je imalo opravdani cilj koji se prvenstveno ogledao u zaštiti zdravlja i prava ostalih u okviru značenja članka 8. Konvencije. Češko zakonodavstvo formulirano je na način da pruži zaštitu zdravlju i sigurnosti novorođenčeta tijekom i nakon poroda te da se takva zaštita barem posredno osigura i majci.

U odnosu na pitanje je li miješanje bilo nužno, Sud je primijetio da ne postoji europski konsenzus u pogledu dopuštenja/zabrane poroda kod kuće. Navedeno pitanje zahtjeva procjenu od strane domaćih stručnjaka kao i znanstvene podatke o stupnju rizika prilikom poroda kod kuće i u bolnici. Takva procjena

Sud je uzeo u obzir Vladine navode koji ukazuju kako može doći do nepredviđenih komplikacija prilikom poroda kod kuće koje zahtijevaju medicinsku intervenciju dostupnu jedino u bolnici, iako se na prvi pogled ne mora raditi o rizičnoj trudnoći. Slijedom navedenog, Sud je zaključio kako podnositeljice nisu morale podnijeti nerazmjeran i neumjeren teret.

uključuje i procjenu socijalnih i gospodarskih politika pojedine države članice, uključujući mogućnosti za osiguranje novčanih sredstava i osiguranje odgovarajućeg sustava hitne medicinske pomoći. Uzimajući u obzir navedeno, Sud je ustanovio kako države članice u odnosu na reguliranje pitanja poroda kod kuće uživaju široku slobodu procjene.

Istina je kako je češka Vlada balansirajući različite interese, naglasak prvenstveno stavila na zaštitu dobrobiti djeteta. Majke su pri tom imale mogućnost izbora bolnice koja najviše odgovara njihovim željama. Međutim, iskustva podnositeljica ukazivala su na to da nije postojalo jamstvo da će želje majki biti ispunjene.

Većina studija o sigurnosti poroda kod kuće ukazuje na to da nije povećan rizik takvog poroda u odnosu na porod u bolnici, ukoliko su pri tom ispunjeni odgovarajući uvjeti: da se ne radi o visoko rizičnoj trudnoći, te da pri porodu asistira kvalificirana primalja. Zabrana zdravstvenim djelatnicima da sudjeluju pri porodu kod kuće kakva je na snazi u Češkoj i nepostojanje posebne hitne službe dovela je do povećanja rizika za život i zdravlje majke i novorođenčeta. Međutim, Sud je uzeo u obzir Vladine navode koji su ukazivali kako može doći do nepredviđenih komplikacija prilikom poroda kod kuće koji zahtijevaju medicinsku intervenciju dostupnu jedino u bolnici, iako se na prvi pogled ne mora raditi o rizičnoj trudnoći. Slijedom navedenog, Sud je zaključio kako majke, uključujući i podnositeljice nisu morale podnijeti nerazmjeran i prekomjeren teret.

Sud je pri tom naglasio kako bi češke vlasti trebale pravodobno preispitati mjerodavne odredbe koje se odnose na porod kod kuće na način da provjere najnovije razvoje u području medicine, znanosti i prava.

Sud je zaključno većinom glasova utvrdio kako nije došlo do povrede podnositeljinih prava zajamčenih člankom 8. Konvencije.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na zaštitu privatnog života*
- *zaštita zdravlja majke i novorođenčeta*
- *porod kod kuće*
- *pravična ravnoteža*
- *nerazmjeran i prekomjeren teret*

PRIVREMENA MJERA KOJOM JE NALOŽEN POVRATAK DJETETA U BOLNICU ODMAH NAKON PORODA PREDSTAVLJA POVREDU KONVENCIJE

**HANZELKOVI
protiv ČEŠKE**

*zahtjev br. 43643/10
presuda od 11. prosinca 2014.*

❖ ČINJENICE

Prva podnositeljica zahtjeva rodila je u kolovozu 2007. godine sina (drugog podnositelja). Kako nije bilo komplikacija, samoinicijativno je odlučila napustiti bolnicu istog dana, unatoč protivljenju medicinskog osoblja koje je odmah pozvalo policiju.

Nadležni liječnik obavijestio je o tome i nadležnu službu za socijalnu skrb, te napisao mišljenje u kojemu je između ostalog stajalo sljedeće: „budući da je od rođenja djeteta do izlaska iz bolnice proteklo kratko vremensko razdoblje, zdravlje i potencijalno sam život djeteta biti će u opasnosti ukoliko bude lišen zdravstvene skrbi“. Nadležno tijelo je zatim zatražilo od Okružnog suda izdavanje privremene mjere radi povjeravanja djeteta bolničkom Odjelu za ginekologiju i porodništvo na zdravstvenu skrb. Okružni sud je udovoljio navedenom zahtjevu.

Sudski ovršitelj i socijalni radnik su u pratnji policijskog službenika otišli do kuće podnositelja. Pozvan je i medicinski tim koji je ustanovio kako nema zdravstvenih problema. Međutim, doktor je izjavio kako je potrebno da se majku i dijete vrati natrag u bolnicu radi ostvarivanja svrhe privremene mjere.

Majka i dijete su bili prisiljeni ostati u bolnici dva dana. Nakon što su otpušteni iz bolnice, nadležna tijela socijalne skrbi su zatražila od nadležnog suda da obustavi privremenu mjeru. Podnositeljica je protiv odluke o privremenoj mjeri podnijela žalbu navodeći kako je ista uzrokovala povredu njezinog i sinovljevog prava na slobodu i zaštitu privatnog i

obiteljskog života. Nadležni sud je odbio podnositeljčinu žalbu navodeći kako je žalba postala bespredmetna budući da je privremena mjera obustavljena u međuvremenu.

Podnositelji su podnijeli ustavnu tužbu koju je Ustavni sud odbio s obrazloženjem kako zahtjev za određivanjem privremene mjere kojeg je podnijelo nadležno tijelo socijalne skrbi nije ugrozio podnositeljeva prava i slobode. Ustavni sud je ustanovio kako su nadležna tijela postupila sukladno svojim ovlaštenjima u situaciji u kojoj je miješanje bilo opravdano utvrđenim činjenicama.

Podnositeljica je u rujnu 2010. godine pokrenula parnični postupak protiv države tražeći ispriku od Ministarstva pravosuđa te iznos od 1.500,00 EUR na ime naknade nematerijalne štete radi povrede svojih osobnih prava i prava na slobodu i na privatni i obiteljski život. Nadležni sud je dana 30. lipnja 2011. godine odbio podnositeljčinu tužbu radi zastare s napomenom da čak i u slučaju da zastara nije nastupila, ishod postupka bi bio isti budući da privremena mjera nije poništena kao nezakonita. Prvostupanjsku presudu je drugostupanjski sud potvrdio povodom žalbe. Podnositeljica je podnijela ustavnu tužbu koja je odbačena kao neosnovana.

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositelji su prigovarali kako je došlo od povrede njihovog prava na zaštitu privatnog i obiteljskog života navodeći kako privremena mjera kojom je određen djetetov povratak u bolnicu nekoliko sati nakon poroda nije bila zakonita niti nužna. Oslanjajući se na članak 13. Konvencije, prigovarali su na nepostojanje učinkovitog pravnog sredstva, zbog toga što nisu mogli osporavati privremenu mjeru te da nisu imali pravo na zadovoljštinu budući da nisu mogli ishoditi njezino poništenje.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 8. Konvencije

Sud je ustanovio kako su podnositelji vraćeni u bolnicu temeljem privremene mjere koju je odredio nadležni sud sukladno mjerodavnim nacionalnim propisima. Miješanje je u načelu

imalo legitiman cilj sukladno zahtjevima iz članka 8. stavka 2. Konvencije i to prvenstveno zaštitu zdravlja i prava drugih, odnosno u ovom slučaju zaštitu podnositelja koji je tada bio novorođenče.

Upućivanje tek rođenog djeteta na zdravstvenu skrb je bila iznimno oštra mjera te su trebali postojati osobito ozbiljni razlozi da se dijete odmah nakon poroda odvoji od majke protivno njezinoj volji i to u postupku u kojem se nije zatražio ni pristanak majke niti njezinog partnera. Nadležne javne vlasti prvenstveno trebaju utvrditi postoje li ozbiljne naznake opasnosti prije nego primijene hitne mjere u takvim osjetljivim situacijama.

Sud je istaknuo kako moraju postojati okolnosti koje opravdavaju odvođenje djeteta u bolnicu, iako nadležne vlasti uživaju široku slobodu prilikom procjene postoji li potreba pružanja zdravstvene skrbi djetetu, posebice u hitnim slučajevima. Republika Češka je bila dužna utvrditi jesu li nadležne vlasti s potrebnom pažnjom ispitale svrhu predložene privremene mjere te jesu li osim vraćanja djeteta natrag u bolnicu, razmislile neke druge načine rješavanja predmetne situacije. Upućivanje tek rođenog djeteta na zdravstvenu skrb je bila iznimno oštra mjera te su trebali postojati osobito ozbiljni razlozi da se dijete odmah nakon poroda odvoji od majke protivno njezinoj volji i to u postupku u kojem se nije zatražio ni pristanak majke niti njezinog partnera. Nadležne javne vlasti prvenstveno trebaju utvrditi postoje li ozbiljne naznake opasnosti prije nego primijene hitne mjere u takvim osjetljivim situacijama.

Prema mišljenju Suda, domaći sud koji je donio odluku o privremenoj mjeri bio je dužan ocijeniti stupanj rizika koji je nastao uslijed odvođenja djeteta iz bolnice te utvrditi je li se zdravlje djeteta moglo zaštititi blažom mjerom.

Sud je primijetio kako je obrazloženje odluke o privremenoj mjeri bilo nedostavno te se jednostavno oslanjalo na kratko pismo doktora koji je na općeniti način ukazao na rizik koji prijete djetetovom zdravlju i životu bez posebnog obrazloženja. Iz odluke o privremenoj mjeri ne proizlazi da je domaći sud zatražio detaljnije informacije o slučaju, nalažući primjerice pregled djeteta od strane specijaliste niti da je ispitao je li moguće primijeniti blažu mjeru miješanja u obiteljski život podnositelja.

Povrh toga, Sud je zauzeo stav kako ništa nije sprječavalo bolnicu da prethodno obavijesti roditelje o mogućim rizicima i da zatraži od podnositeljice potpisivanje obrasca kojim odbija zdravstvenu skrb.

Sukladno navedenom, Sud nije bio uvjeren kako su postojali dovoljno uvjerljivi razlozi koji bi opravdali oduzimanje novorođenčeta od skrbi majke protivno njezinoj volji. Kada je domaći sud razmatrao prijedlog za donošenje privremene mjere, trebao je utvrditi je li bilo moguće odrediti blaži oblik miješanja u obiteljski život podnositelja u takvom odlučujućem trenutku njihovih života. Ovakvo ozbiljno miješanje u obiteljski život podnositelja i uvjeti njegove primjene prekoračili su granice slobode procjene koju uživa država. Takvo miješanje je bilo nesrazmjerno s mogućnošću uživanja prava na obiteljski život odmah nakon poroda djeteta. Iako je možda postojala potreba za poduzimanjem mjera predostrožnosti radi zaštite zdravlja djeteta, miješanje u obiteljski život podnositelja koje je prouzročila privremena mjera ne može se smatrati nužnim u demokratskom životu. Sud je stoga utvrdio kako je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

U odnosu na članak 13. Konvencije

Sud je utvrdio kako podnositelji nisu imali na raspolaganju učinkovito pravno sredstvo putem kojeg su mogli istaknuti svoje pritužbe na povredu Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

3.000,00 EUR - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *miješanje u obiteljski život*
- *svojevoljno napuštanje bolnice nakon poroda*
- *prava majke i novorođenčeta*
- *zaštita zdravlja*
- *granice slobode procjene države*

NACIONALNO ZAKONODAVSTVO NIJE PREDVIDJELO ZAŠTITNE MEHANIZME PROTIV PROIZVOLJNOG MIJEŠANJA U PRAVO NA ZAŠTITU PRIVATNOG ŽIVOTA PODNOSITELJICE TIJEKOM POROĐAJA

KONOVALOVA protiv RUSIJE

*zahtjev br. 37873/04
presuda od 9. listopada 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica je hospitalizirana u jednoj ruskoj vojnoj bolnici nakon što su joj započeli trudovi. Prilikom prijema, podnositeljica je navodno dobila knjižicu izdanu od bolnice čija svrha je bila upozoriti pacijente o mogućem sudjelovanju u kliničkim obrazovnim programima. Podnositeljica je patila od poremećaja u trudnoći te je u dva zasebna navrata zbog umora podvrgnuta induciranom snu. Podnositeljica je rodila sljedeći dan u nazočnosti studenata Medicinskog fakulteta koji su bili obaviješteni o njezinom zdravstvenom stanju. Iz navoda podnositeljice

proizlazi kako je prethodno bila upoznata s činjenicom da će studenti biti prisutni porodu njezinog djeteta.

Podnositeljica je naknadno pokrenula parnični postupak pred ruskim nadležnim sudom radi naknade štete nastale zbog neovlaštenog prisustvovanja trećih osoba porodu njezinog djeteta. Istom tužbom, podnositeljica je tražila i ispriku jer je zbog prisustvovanja trećih osoba došlo do namjerne odgode poroda. Tužba je odbijena jer prema tadašnjem Zakonu o zdravstvenoj skrbi pacijentica nije bila dužna dati pisani pristanak za prisustvovanje studenata Medicinskog fakulteta porodu. Žalbeni sud potvrdio je prvostupanjsku presudu.

Pozivajući se na članak 8. Konvencije, podnositeljica je prigovarala kako nije dala pisani pristanak bolnici temeljem kojeg bi dopustila studentima Medicinskog fakulteta da prisustvuju porodu njezinog djeteta te kako nije bila u potpunosti prisebna kada ju je bolnica usmenim putem o tome obavijestila.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 8. Konvencije

Sud je naveo da prisustvovanje studenata Medicinskog fakulteta porodu, koji su pri tom imali pristup povjerljivim informacijama o zdravstvenom stanju podnositeljice, predstavlja miješanje u njezino pravo na zaštitu privatnog

života. Takvo miješanje je imalo svoje zakonsko uporište u ruskom Zakonu o zdravstvenoj skrbi prema kojem su studenti Medicinskog fakulteta mogli pratiti liječenje pacijenta u skladu s nastavnim programom i pod nadzorom odgovornog medicinskog osoblja.

Prisustvovanje studenata Medicinskog fakulteta porodu podnositeljičinog djeteta koji su pri tom imali pristup povjerljivim informacijama o njezinom zdravstvenom stanju, predstavlja miješanje u podnositeljičino pravo na zaštitu privatnog života.

Sud je primijetio kako je navedena odredba bila odredba opće naravi te prvenstveno usmjerena na omogućavanje studentima Medicinskog fakulteta da sudjeluju u liječničkim tretmanima u sklopu njihovog obrazovanja. Mjerodavna zakonodavna regulativa nije predviđala sigurnosne mehanizme putem kojih bi se zaštitila pacijentova prava na privatnost.

Ovaj ozbiljni nedostatak negativno je utjecao na način na koji bolnica i domaći sudovi rješavaju ovo pitanje. Sud je zaključio kako knjižica izdana od strane bolnice poprilično nejasno opisuje mogućnost sudjelovanja studenata Medicinskog fakulteta u bolničkim aktivnostima, ne navodeći pri tom opseg i stupanj njihovog sudjelovanja. Povrh svega,

sudjelovanje studenata je predstavljeno na način koji ukazuje kako podnositeljica nije imala mogućnost izbora kada je riječ o njihovoj prisutnosti na njezinom porodu.

Sud je naglasio kako domaći sudovi prilikom odbijanja podnositeljičine tužbe nisu uzeli u obzir sljedeće: neodgovarajuće informacije u predmetnoj bolničkoj knjižici; stupanj osjetljivosti podnositeljice u trenutku primanja obavijesti o mogućem sudjelovanju studenata prilikom poroda budući da je podnositeljica patila od umora i produljenih trudova; i alternativne mogućnosti u slučaju da je podnositeljica odbila dati svoj pristanak.

Budući da u predmetnom razdoblju u domaćem pravu nisu postojali mehanizmi kojima bi se pružila zaštita od proizvoljnog miješanja u podnositeljičino pravo na zaštitu privatnog života, Sud je ustanovio kako prisustvovanje studenata porodu podnositeljičinog djeteta nije bilo u skladu sa zakonom, slijedom čega je ustanovio kako je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

3.000,00 EUR - na ime nematerijalne štete;
200 EUR - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na zaštitu privatnog života*
- *privatnost tijekom liječenja*
- *klinička nastava*
- *pristanak pacijenta na sudjelovanje u kliničkoj nastavi*

ČLANAK 10.

SLOBODA IZRAŽAVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj članak ne sprječava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnosti radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvaća dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti.

PRILIKOM ISPITIVANJA JE LI DOŠLO DO POVREDE UGLEDA POLJSKI SUDOVI NISU SMJELI PRIMIJENITI STROŽE STANDARDE OD ONIH KOJE BI INAČE PRIMIJENILI PREMA NOVINARIMA

BRAUN protiv POLJSKE

*zahtjev br. 30162/10
presuda od 4. studenog 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je filmski redatelj, povjesničar i autor brojnih novinarskih članaka

o aktualnim društvenim pitanjima, uključujući i lustraciju.

Poljska je 1992. godine donijela Zakon o lustraciji (tzv. dekomunizaciji) čija svrha je bila ograničiti bivšim članovima komunističke partije da sudjeluju u kreiranju državne politike ili obnašaju funkcije u državnoj službi. Suradnicima komunističke tajne policije također je zabranjeno sudjelovanje u javnom životu. Navedeni Zakon je u nekoliko navrata mijenjan, a izmjenama iz 2007. godine uveden je Institut za nacionalno sjećanje kao nadležno tijelo koje provodi postupak lustracije.

Tijekom radijske emisije u kojoj se raspravljalo o lustraciji, podnositelj je naveo kako je tijekom komunističke vladavine jedan ugledni poljski profesor radio kao doušnik tajne policije te vršio nadzor i prikupljao podatke o članovima poljske akademske zajednice. Podnositelj je između ostalog naveo kako su određene osobe s razlogom najveći protivnici lustracije, referirajući se na spomenutog profesora.

Radi ispitivanja podnositeljevih navoda, sveučilište čiji je profesor bio zaposlenik, osnovalo je komisiju čija je svrha bila ispitati jesu li doušnici tajne komunističke policije provodili tajni nadzor nad zaposlenicima sveučilišta i je li spomenuti profesor bio jedan od tih doušnika. No, komisija nije mogla precizno utvrditi njegovu ulogu za vrijeme komunističke vladavine. Iz dokumentacije Instituta za nacionalno sjećanje, proizlazilo je kako je spomenuti profesor bio doušnik tajne police, ali se zagubila evidencija o tome koja je točno bila njegova uloga.

Isti profesor je protiv podnositelja podnio tužbu radi klevete, povodom koje je nadležni sud u srpnju 2008. godine donio presudu kojom je usvojio tužbeni zahtjev i naložio podnositelju da plati novčanu kaznu i objavi ispriku profesoru. Tijekom postupka podnositelj je izjavio kako njegova namjera nije bila nanijeti štetu profesorovom ugledu već je smatrao kako je radi zaštite javnog interesa bio dužan javno obznaniti kako je isti aktivno sudjelovao u komunističkoj partiji, a danas sudjeluje u političkom životu Poljske,

što je suprotno svrsi koja se namjerava postići Zakonom o lustraciji. Poljski sud je zaključio kako se ne može sa sigurnošću dokazati da je profesor svojevremeno tajno surađivao s komunističkim režimom te je ustanovio kako nije istinita izjava koju je iznio podnositelj.

Podnositelj je protiv presude uložio žalbu koja je odbijena. Podnositelj je zatim uputio predmet na ispitivanje Kasacijskom sudu koji je analizirajući predmet zaključio kako se ovdje isprepliću dva prava - pravo na slobodu izražavanja i pravo na zaštitu ugleda. Kasacijski sud je zaključio kako podnositelj nije uspio dokazati istinitost svojih navoda te kako je njegova izjava bila privatne prirode te je stoga došlo do povrede ugleda bez obzira što je postupao u dobroj vjeri. Naime, da je takvu izjavu dao novinar (što ovdje nije bio slučaj), tada bi trebalo voditi računa o zaštiti prava na slobodu izražavanja budući da novinari imaju obvezu obavještavati javnost o društveno važnim pitanjima.

Podnositelj zahtjeva je nakon toga podnio zahtjev Sudu u kojem je tvrdio da je došlo do povrede članka 10. Konvencije jer podnositelj već čitav niz godina objavljuje novinarske članke te da se radijska emisija u kojoj je sudjelovao odnosila na važno društveno pitanje.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 10. Konvencije

Nesporno je kako je postupak kojeg su domaći sudovi proveli protiv podnositelja doveo do miješanja u njegovo pravo na slobodu izražavanja. Sud je pri tom ispitivao je li miješanje bilo u skladu sa zahtjevom iz članka 10. Konvencije te je zaključio kako je miješanje bilo zakonito te je imalo opravdan cilj - zaštitu profesorovog ugleda.

Sud je nadalje ispitivao je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu. Pri tome je Sud ustanovio da je podnositelj protiv profesora iznio čitav niz optužbi koje su predstavljale napad na njegov ugled. Međutim, kada su poljski sudovi ispitivali odnos između zaštite podnositeljevog prava na slobodu

*Sud ne može prihvatiti stav
domaćih sudova da je
podnositelj, budući da nije
bio novinar, trebao
dokazati istinitost svojih
navoda i tako zadovoljiti
viši standard od onog koji
je predviđen za novinara.*

izražavanja i profesorovog prava na zaštitu ugleda, napravili su razliku između standarda koji se primjenjuju na novinare i standarda koji se primjenjuju na ostale osobe koje sudjeluju u javnim raspravama. Prema sudskoj praksi poljskog Vrhovnog suda, kada novinari iznose određene navode trebaju postupati u dobroj vjeri i s osobitom pažnjom, dok ostali, uključujući i podnositelja moraju dokazati istinitost svojih navoda. Budući da podnositelj nije uspio dokazati istinitost svojih navoda, poljski sudovi ustanovili su kako je došlo do povrede profesorovih osobnih prava.

Usprkos stavu poljskih sudova, podnositelj je istaknuo kako već čitav niz godina objavljuje novinarske članke. Međutim, Sud smatra kako navedena činjenica nije relevantna prilikom ispitivanja je li došlo do povrede članka 10. Konvencije. Niti je zadaća Suda bila ispitati točnost, pouzdanost i opravdanost podnositeljevih navoda koje je iznio o spomenutom profesoru.

Ono što je prema mišljenju Suda relevantno je činjenica kako je podnositelj sudjelovao u javnoj raspravi o važnom društvenom pitanju. Podnositelj je bio stručnjak za pitanje lustracije te je stoga i pozvan kao gost sporne radio emisije u kojoj se o tome raspravljalo. Navedeno su potvrdili i poljski sudovi. Sud stoga nije mogao prihvatiti stav kojeg su zauzeli domaći sudovi, a prema kojemu je podnositelj, budući da nije bio novinar, trebao dokazati istinitost svojih navoda i tako zadovoljiti viši standard od onog koji je predviđen za novinara (postupanje u dobroj vjeri i s osobitom pažnjom). Sud je ustanovio

kako razlozi na koje su se poljski sudovi pozivali, nisu relevantni ni dovoljni na način na koji to zahtijeva Konvencija.

Sukladno navedenom, došlo je do povrede članka 10. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

8.000,00 EUR - na ime materijalne štete;
3.000,00 EUR - na ime nematerijalne štete;
3.000,00 EUR - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda izražavanja*
- *kleveta*
- *javna rasprava*
- *lustracija*
- *doušnik tajne komunističke policije*
- *primjena dvostrukih standarda*

ČLANAK 11.

SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući pravo osnivati sindikate ili im pristupati radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj članak ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave.

PRESUDE DOMAĆIH SUDOVA KOJIMA JE ZABRANJEN ŠTRAJK DOVELE SU DO POVREDE PRAVA NA SLOBODU UDRUŽIVANJA

HRVATSKI LIJEČNIČKI SINDIKAT protiv HRVATSKE

*zahtjev br. 36701/09
presuda od 27. prosinca 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva, Hrvatski liječnički sindikat, je sindikat osoba koje obavljaju liječničko zanimanje.

Dana 8. prosinca 2004. godine Vlada Republike Hrvatske s jedne strane i sindikati, uključujući i sindikat podnositelja s druge strane, zaključili su Kolektivni ugovor za

djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja (u daljnjem tekstu: „Kolektivni ugovor“). Kolektivni ugovor stupio je na snagu 15. siječnja 2005. godine.

Dana 8. prosinca 2004. godine Vlada Republike Hrvatske i podnositelj zahtjeva sklopili su Strukovni kolektivni ugovor za liječničku i stomatološku djelatnost, kao dodatak (u daljnjem tekstu: „Dodatak“) navedenom Kolektivnog ugovoru, radi posebnog uređenja pitanja koja se odnose na liječnike i stomatologe. U Dodatku je bilo propisano kako će stupiti na snagu 15. siječnja 2005. godine, ako ga liječnici prihvate na referendumu.

Nakon što je drugi sindikat podnio tužbu Općinskom sudu u Zagrebu protiv podnositelja i države tražeći da se utvrdi ništavost Dodatka, predsjednik Gospodarsko-socijalnog vijeća odbio je priznati rezultate referendumu na kojem je prihvaćen Dodatak Kolektivnom ugovoru.

Podnositelj zahtjeva je u pismu Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi od 23. ožujka 2005. godine najavio štrajk za dan 11. travnja 2005. godine. Podnositelj zahtjeva je u pismu naveo da je štrajk organiziran kako bi se: (a) zaštitili socijalno - gospodarski interesi liječnika, ustrajanjem na zahtjevu da Vlada Republike Hrvatske poštuje svoje obveze iz Dodatka; (b) priznali rezultati referendumu o prihvaćanju Dodatka i (c) kao podredni razlog za štrajk, sklapanje kolektivnog ugovora za liječnike i stomatologe kojim bi se riješila pitanja svojstvena doktorima medicine i doktorima stomatologije u sustavu zdravstvene skrbi.

Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je istog dana pozvalo podnositelja zahtjeva da sklope novi ugovor za sektor liječnika i stomatologa u obliku Dodatka Kolektivnog ugovora za djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja. Međutim, podnositelj zahtjeva nije prihvatio nacrt ugovora koji je predložila Vlada.

Dana 5. travnja 2005. godine, Vlada Republike Hrvatske donijela je Uredbu kojom je jednoglasno povećala plaće liječnika i stomatologa za 10 %.

Parnični postupak za zabranu štrajka

Dana 5. travnja 2005. godine Republika Hrvatska je Županijskom sudu u Zagrebu podnijela tužbu protiv podnositelja zahtjeva, tražeći da zabrani najavljeni štrajk, a što je Županijski sud u Zagrebu i učinio presudom od dana 8. travnja 2005. godine. U presudi Županijskog suda u Zagrebu navedeno je kako temeljem mjerodavnih odredaba Zakona o radu, zahtjev da se poštuju obveze nastale iz kolektivnog ugovora ili da se priznaju rezultati referenduma nije dozvoljena osnova za štrajk.

Podnositelj zahtjeva je tada uložio žalbu protiv te presude Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

Podnositelj zahtjeva je u međuvremenu održao štrajk koji je započeo dana 11. travnja 2005. godine. Štrajk je okončan dana 13. travnja 2005. godine, budući da je Županijski sud u Zagrebu na zahtjev Republike Hrvatske dana 12. travnja 2005. godine odredio privremenu mjeru zabrane štrajka do pravomoćnosti presude toga suda od 8. travnja 2005. godine.

Dana 21. travnja 2005. godine Vrhovni sud Republike Hrvatske je odbio žalbu podnositelja zahtjeva protiv odluke kojom je određena privremena mjera.

Dana 27. travnja 2005. godine Vrhovni sud je odbio žalbu podnositelja zahtjeva protiv presude Županijskog suda u Zagrebu od dana 8. travnja 2005. godine.

Ustavni sud Republike Hrvatske je odbio ustavnu tužbu podnositelja protiv predmetne odluke.

Dana 16. prosinca 2008. godine postala je pravomoćna presuda u posebnom parničnom postupku u kojem je Dodatak Kolektivnom ugovoru proglašen ništavim.

Pozivajući se na članak 11. Konvencije, podnositelj zahtjeva je prigovarao kako su odluke domaćih sudova kojima mu je zabranjeno održati štrajk povrijedile njegovo pravo da zaštiti interese svojih članova te su na taj način povrijedile pravo na slobodu sindikata.

❖ OCJENA SUDA

Je li došlo do miješanja u podnositeljevo pravo na slobodu udruživanja?

Sud je sukladno postojećoj sudskoj praksi ustanovio kako je presudom Županijskog suda u Zagrebu od dana 8. travnja 2005. godine i presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske od dana 11. travnja 2005. godine, došlo do miješanja u podnositeljevo pravo na slobodu udruživanja.

Je li navedeno miješanje bilo zakonito, opravdano i nužno u demokratskom društvu?

Sud je ustanovio kako je miješanje u podnositeljevo pravo na slobodu udruživanja bilo zakonito, budući da su presude domaćih sudova utemeljene na mjerodavnim odredbama Zakona o radu i Zakona o obveznim odnosima. Sud je nadalje zaključio kako je miješanje imalo opravdani cilj. Naime, cilj zabrane štrajka je bio osigurati načelo pariteta prilikom kolektivnog pregovaranja kojeg su zahtijevale mjerodavne odredbe važećeg Zakona o radu.

Podnositelju zahtjeva nije bilo dopušteno organizirati štrajk kojim bi se riješila pitanja koja su se odnosila na liječnike i stomatologe u sustavu zdravstva. Navedena zabrana trajala je tri godine i osam mjeseci te je lišila podnositelja zahtjeva na mogućnost korištenja najznačajnijeg instrumenta u zaštiti njegovih prava.

Što se tiče nužnosti ovakvog miješanja u demokratskom društvu, Europski sud je primijetio da su domaći sudovi utvrdili da je najavljeni štrajk nezakonit te su zabranili njegovo održavanje. Naime, utvrdili su da je kolektivni ugovor od 8. prosinca 2004. godine

ništav, jer ga na strani sindikata nisu sklopili svi sindikati koji su to bili dužni učiniti. Stoga su smatrali da je nezakonit i bilo koji oblik akcije, uključujući i štrajk, za ostvarivanje prava iz tog kolektivnog ugovora. Što se tiče podrednog razloga za štrajk, domaći sudovi su utvrdili da je taj razlog istaknut samo za slučaj da Općinski sud u Zagrebu u međuvremenu presudi da je kolektivni ugovor od 8. prosinca 2004. godine ništav. Budući da u trenutku donošenja odluke o zakonitosti štrajka Općinski sud u Zagrebu o ništavosti Dodatka još nije bio odlučio, smatrali su da nema potrebe da se o tom razlogu za štrajk očituju. Europski sud je međutim utvrdio da je od osobite važnosti u ovom predmetu bilo da se hrvatski sudovi očituju upravo o podredno istaknutom razlogu za štrajk, posebice u svjetlu činjenice da su i sami smatrali da je kolektivni ugovor od 8. kolovoza 2004. godine ništav, te da je prema domaćem pravu sindikatima dozvoljen štrajk ako ne postoji kolektivni ugovor. Takvim pristupom domaćih sudova podnositelju je uskraćeno pravo na održavanje štrajka u razdoblju između 11. travnja 2005. godine, tj. od planiranog datuma štrajka, i 16.

prosina 2008. godine, tj. do datuma kada je presuda kojom je Dodatak proglašen ništavnim u paralelnom građanskom postupku postala pravomoćna.

Time su, smatra Europski sud, hrvatski sudovi povrijedili pravo tužitelja na slobodu udruživanja, zaštićenog člankom 11. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Utvrđena povreda članka 11. Konvencije predstavlja dovoljno obeštećenje.

Nadalje, Sud je podnositelju zahtjeva na ime naknade troškova postupka dosudio iznos od 3.250,00 EUR.

KLJUČNE RIJEČI

- *pravo na štrajk*
- *zabrana štrajka*
- *opravdanost miješanja u pravo na slobodu udruživanja*
- *kolektivni ugovor*

APSOLUTNA ZABRANA PRIPADNICIMA ORUŽANIH SNAGA I POLICIJE DA SE UDRUŽUJU U SINDIKATE PROTIVNA JE KONVENCIJI

**MATELLY protiv
FRANCUSKE**

*zahtjev br. 10609/10
presuda od 2. listopada 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je policijski službenik u Francuskoj, a od 2005. godine obavlja poslove računovođe u okviru lokalne policijske postaje. Tijekom 2007. godine, osnovan je internetski forum pod imenom „Policajci i građani“ koji je prema navodima podnositelja zamišljen kao prostor u kojemu dolazi do razmjene informacija između policije i građana u cilju ostvarivanja što bolje međusobne komunikacije. Krajem ožujka 2008. godine, osnovano je i udruženje „Forum policajaca i građana“ čija svrha je bila pružiti civilima informacije o djelovanju i radu policije radi što boljeg razumijevanja načina funkcioniranja redarstvene vlasti. Podnositelj je bio osnivač te kasnije i potpredsjednik navedenog udruženja, a njegovi članovi bili su policijski službenici (bilo aktivni bilo u mirovini), pripadnici oružanih snaga i civili.

Dana 06. travnja 2008. godine, podnositelj je obavijestio glavnog ravnatelja policije o tome kako je osnovano navedeno udruženje te je naglasio kako udruženje djeluje kao informativni centar između policije i građana te se ne bavi pitanjima zaštite prava policijskih službenika (u smislu sindikata).

Dana 27. svibnja 2008. godine, glavni ravnatelj policije pozvao je podnositelja i druge policijske službenike koji su bili aktivni članovi udruženja da podnesu ostavku, navodeći kako je došlo do povrede odredaba mjerodavnog zakona (*Code de la défense*) koji nameće određena ograničenja prava na udruživanje u sindikate. Naveo je kako

udruženje ima karakteristike sindikata jer je u Statutu udruženja stajalo kako se između ostalog bavi i zaštitom materijalnih prava i morala policijskih službenika, a što je bilo protivno odredbama gore navedenog Zakona.

Podnositelj je sljedećeg dana obavijestio glavnog ravnatelja kako će zbog uklanjanja nejasnoća, udruženje izmijeniti spornu odredbu Statuta. Dana 5. lipnja 2008. godine, podnositelj je podnio ostavku na mjesto potpredsjednika udruženja te je prestao biti njegovim članom.

Podnositelj je zatim pred domaćim sudom pokrenuo postupak u kojemu je tražio da se ispita valjanost odluke temeljem koje je ravnatelj policije tražio podnositelja da podnese ostavku. Budući da je domaći sud u konkretnom predmetu donio odluku kojom se proglasio nenadležnim, podnositelj je protiv te odluke podnio žalbu koja je odbijena.

Dana 26. srpnja 2008. godine, novo upravno vijeće predmetnog udruženja izbrisalo je spornu odredbu Statuta koja je predviđala kako se udruženje bavi i zaštitom materijalnih prava i morala policijskih službenika. Podnositelj je u konačnici podnio žalbu i Državnom vijeću (*Conseil d'État*) koja je odbačena.

Pozivajući se na članak 11. Konvencije, podnositelj je u svom zahtjevu Sudu prigovarao kako je došlo do neopravdanog i nerazmjernog miješanja u njegovo pravo na slobodu udruživanja.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 11. Konvencije

Članak 11. Konvencije jamči slobodu udruživanja u okviru koje je pravo na udruživanje u sindikate samo jedan od oblika udruživanja koji uživa zaštitu. Članak 11. Konvencije jamči slobodu udruživanja svim profesijama te se ne mogu postavljati ograničenja u ostvarivanju tih prava, osim ako to ograničenje ima uporište u zakonu te je u interesu društva. Sud je naveo kako država članica ima pravo nametnuti ograničenja prava zajamčenih člankom 11. Konvencije pripadnicima oružanih snaga i policije, ali

takva ograničenja moraju biti zakonita i ne smiju umanjiti samu bit prava na udruživanje. Sud je ponovio kako je pravo na udruživanje u sindikate i osnivanje stranaka esencijalni element slobode udruživanja.

Država ima pravo ograničiti pripadnicima oružanih snaga i policije pravo na udruživanja, ali takva ograničenja moraju biti formulirana na način da pripadnicima oružanih snaga i policije ne uskraćuju opće pravo na udruživanje radi zaštite njihovih profesionalnih interesa i morala.

Odluka kojom je podnositelju zabranjeno članstvo u udruženju „Forum policije i građana“ dovela je do miješanja u podnositeljeva prava zajamčena člankom 11. Konvencije. Navedeno miješanje bilo je propisano zakonom budući da francusko mjerodavno pravo predviđa određena ograničenja u odnosu na udruživanje u sindikate. Navedena zabrana slijedi opravdani cilj koji se odnosi na očuvanje reda i discipline oružanih snaga. Stoga je Sud u ovom predmetu trebao ispitati je li takvo miješanje bilo potrebno u demokratskom društvu.

Iako je Francuska uspostavila mehanizam zaštite interesa pripadnika oružanih snaga i policije u vidu odgovarajućih tijela i postupaka, Sud smatra kako takav mehanizam ne predstavlja slobodu udruživanja u kontekstu članka 11. Konvencije koji jamči pravo na različite oblike udruživanja, uključujući i sindikate. Sud uzima u obzir kako postoje opravdani razlozi zbog kojih država ima pravo ograničiti pripadnicima oružanih snaga i policije pravo na udruživanje, ali isto tako

ističe kako takva ograničenja moraju biti sukladna zahtjevima članka 11. Konvencije. To znači da takva ograničenja moraju biti formulirana na način da pripadnicima oružanih snaga i policije ne uskraćuju opće pravo na udruživanje radi zaštite njihovih profesionalnih interesa i morala.

Glavni ravnatelj policije je odluku kojom je tražio od podnositelja da podnese ostavku donio isključivo zbog toga što je sporno udruženje navodno imalo oblik sindikata, jer se u Statutu udruženja spominjalo kako ono promiče zaštitu materijalnih prava i morala policijskih službenika. Pri tom nije uzeo u obzir kako je podnositelj postupio sukladno mjerodavnom domaćem pravu i odmah obavijestio glavnog ravnatelja kako će izmijeniti sporne odredbe statuta.

U konačnici, Sud je ustanovio da nisu postojali relevantni ni dostatni razlozi koji bi opravdali miješanje domaćih tijela u podnositeljeva prava zajamčena člankom 11. Konvencije i koji su doveli do apsolutne zabrane pripadnicima oružanih snaga i policije da putem udruženja štite svoje profesionalne i moralne interese. Sud je stoga zaključio kako potpuna zabrana udruživanja pripadnika oružanih snaga i policije u sindikate ili druge oblike udruženja nije bila nužna u demokratskom društvu.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio kako je došlo do povrede članka 11. Konvencije.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

1.400,00 EUR - na ime troškova postupka

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda udruživanja*
- *sloboda udruživanja u sindikate*
- *ograničenja sindikalnog udruživanja*
- *oružane snage i policija*

ČLANAK 13.

PRAVO NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK

Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.

POVREDA PRAVA NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK I PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU ZBOG NEPOSTOJANJA PRAVNOG LIJEKA ZA PREKOMJERNO TRAJANJE ISTRAGE

PANJU protiv
BELGIJE

*zahtjev br. 18393/09
presuda od 28. listopada 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj je uhićen zbog sumnje da je počinio kazneno djelo nezakonitog trgovanja zlatom i kazneno djelo pranja novca. Prilikom uhićenja, podnositelju je oduzeto 50 kilograma zlata te su zamrznuti njegovi računi koje je imao u belgijskim bankama. Tijekom 2002. godine podignuta je optužnica protiv podnositelja i još petorice okrivljenika zbog sumnje da su sudjelovali u istom slučaju.

Tijekom 2005., 2006., i 2007. godine, podnositelj je nadležnom žalbenom vijeću (*La chambre des mises en accusation*)⁷ podnio tri zahtjeva sukladno Zakonu o kaznenom postupku, prigovarajući zbog duljine trajanja

⁷ Sudbeno vijeće koje u okviru nadležnog žalbenog suda odlučuje o pitanjima iz stadija istrage (npr. o duljini trajanja istrage).

kaznenog postupka. Nadležno žalbeno vijeće je ustanovilo kako s obzirom na opseg i složenost predmeta, postupak ne traje prekomjerno dugo, uzimajući u obzir činjenicu da je podnositelj opravdano prigovarao zastojsima u postupku. Međutim, to žalbeno vijeće istaknulo je kako je nadležno ispitati je li istraga pravilno vođena, ali nije nadležno naložiti javnom tužitelju da poduzme potrebne radnje kojima bi se postupak ubrzao. Isto tako, nadležno žalbeno vijeće je ustanovilo kako se glavni javni tužitelj ispričao zbog zastoja u postupku te kako je poduzeo potrebne radnje koje su trebale doprinijeti što skorijem okončanju postupka. Isprika glavnog javnog tužitelja uslijedila je nakon što je opisao otežane uvjete rada u javnom tužiteljstvu u Bruxellesu.

Tijekom 2007. godine, podnositelj je pokrenuo postupak u kojemu je tražio da se ukinu mjere kojima je oduzeto zlato i zamrznuti njegovi bankovni računi, navodeći kako je protekao razumni rok predviđen člankom 6. stavkom 1. Konvencije. Njegov zahtjev je odbijen, a nadležno žalbeno vijeće zauzelo je stav kako podnositelj nije u mogućnosti prigovarati kako je došlo do odugovlačenja u postupku budući da je sam, podnoseći različite zahtjeve, doprinio duljini njegovog trajanja. Nadležno žalbeno vijeće ponovilo je navedeni stav u svojim kasnijim odlukama.

Tijekom 2011. godine, došlo je do ukidanja mjera kojima je podnositelju oduzeto zlato i zamrznuti njegovi bankovni računi, zato što je protekao razumni rok predviđen člankom 6. stavkom 1. Konvencije. Nadležno žalbeno vijeće primijetilo je kako su odluke o ukidanju navedenih mjera postale konačne te je stoga zauzelo stav kako je prigovor o duljini trajanja postupka postao bespredmetan.

Iz podataka iz spisa predmeta proizlazi kako je istražni postupak još uvijek u tijeku.

Pozivajući se na članak 6., stavak 1. Konvencije i članak 13. Konvencije, podnositelj je prigovarao kako u belgijskom kaznenopravnom sustavu ne postoji učinkovito pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku temeljem kojega bi pred

domaćim tijelima mogao isticati da je kazneni postupak protiv njega predugo trajao.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 13. u vezi s člankom 6. stavkom 1. Konvencije

Nesporno je da podnositelju pripada pravo na učinkovito pravno sredstvo budući da je osnovan njegov prigovor o duljini trajanja istražnog postupka.

Sud je potom ispitivao dvije vrste pravnih sredstava koje postoje u belgijskom kaznenopravnom sustavu, a koje je isticala belgijska Vlada: pravno sredstvo za naknadu štete i preventivno pravno sredstvo.

Sud je već prethodno utvrdio⁸ kako u predmetima koji se odnose na duljinu trajanja parničnog postupka, tužba za naknadu štete kojom se utvrđuje izvanugovorna odgovornost države predstavlja dovoljno sigurno pravno sredstvo koje se u Belgiji primjenjuje od 28. ožujka 2007. godine. Sud je belgijskim nadležnim tijelima odlučio dati vremena da „testiraju“ učinkovitost ovog pravnog sredstva, smatrajući kako ne postoje prepreke zbog kojih se to pravno sredstvo ne bi moglo koristiti i za prigovore u okviru duljine trajanja kaznenog postupka. Međutim, Vlada Belgije nije dostavila niti jedan primjer iz domaće sudske prakse kojim bi dokazala učinkovitost tog pravnog sredstva u kaznenim postupcima. Posebice nije uspjela dokazati kako je riječ o pravnom sredstvu koje bez odugovlačenja dovodi do odgovarajućeg obeštećenja. Slijedom navedenog, predmetno pravno sredstvo za naknadu štete se ne može smatrati učinkovitim pravnim sredstvom za prigovore na duljinu trajanja istrage u kaznenom postupku.

U odnosu na preventivna pravna sredstva, belgijska Vlada je objasnila kako belgijsko zakonodavstvo predviđa čitav niz mehanizama koji su ustanovljeni u svrhu ispitivanja duljine trajanja istrage u kaznenom postupku. Nakon

što je već prethodno u nekim predmetima protiv Belgije ustanovio kako se navedeno pravno sredstvo ne može smatrati učinkovitim, Sud je ipak uzeo u obzir razvoj sudske prakse Kasacijskog suda u 2010. godini iz koje proizlazi kako se ispitivanje duljine trajanja postupka mora omogućiti u svakom stadiju kaznenog postupka, čak i u stadiju istrage i kako shodno tome nadležno žalbeno vijeće ima obvezu po službenoj dužnosti ili po zahtjevu stranaka, ispitati zakonitost postupka, uključujući duljinu njegovog trajanja.

Država sama mora organizirati sudbeni sustav na način da zadovolji standarde predviđene Konvencijom.

Sud je međutim ostao rezerviran po pitanju učinkovitosti takvog pravnog sredstva. Prvo, Sud je primijetio kako niti jedno od navedenih pravnih sredstava nije bilo isključivo namijenjeno ispitivanju duljine trajanja kaznenog postupka. Za razliku od sustava zaštite predviđenog primjerice u Španjolskoj, Portugalu i Sloveniji, Sud nije mogao utvrditi da belgijsko nadležno žalbeno vijeće može odrediti rokove za izvršenje postupovnih radnji na način da naloži sucu istrage da zakaže ročište, okonča istragu ili odluči kako konkretnom predmetu treba dati prednost u rješavanju.

Drugo, razlog zbog kojih nadležno žalbeno vijeće po službenoj dužnosti nije poduzelo niti jednu od navedenih mjera možda je bio u tome što se nisu riješeni strukturalni problemi u javnom tužilaštvu u Bruxellesu, prvenstveno nedostatak osoblja.

Treće, Sud je primijetio kako domaći sudovi nisu ovlašteni izreći sankcije za prekomjerno trajanje postupka, osim u iznimnim slučajevima kada je zbog prekomjerne duljine trajanja došlo do obustave istrage ili je

⁸ Vidi odluku *Depauw protiv Belgije* od dana 15. svibnja 2007. godine

nastupila zastara kaznenog progona. Sud je stoga zaključio kako preventivna pravna sredstva na koja se pozivala belgijska vlada ne predstavljaju učinkovita pravna sredstva u smislu članka 13. Konvencije. Slijedom navedenog, Sud je ustanovio kako je došlo do povrede članka 13. Konvencije u vezi s člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

U odnosu na članak 6. stavak 1. Konvencije

Sukladno podacima iz spisa predmeta stadij istrage traje već jedanaest godina i devet mjeseci te još uvijek nije okončan.

Sud je mišljenja kako se složenost predmeta ne može smatrati opravdanim razlogom zbog kojeg kazneni postupak protiv podnositelja toliko dugo traje. Što se tiče ponašanja podnositelja koji je prema mišljenju nadležnog žalbenog vijeća uzrok prekomjerne duljine trajanja postupka, Sud je ustanovio kako se njegov doprinos ne odnosi na cjelokupno trajanje postupka već kako je njegovom krivnjom postupak produljen isključivo u razdoblju od 2007. do 2008. godine, kada je aktivirao sredstva ubrzanja postupka predviđena Zakonom o kaznenom postupku. Vezano za problematiku zaostataka, Sud je ustanovio kako država sama mora organizirati sudbeni sustav na način da zadovolji standarde predviđene Konvencijom.

Prema mišljenju Suda, glavni razlog zbog kojeg postupak predugo traje nije ponašanje podnositelja već činjenica da nadležne vlasti nisu postupak vodile na odgovarajući način. Stoga je utvrdio da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

Podnositelj nije podnio zahtjev za pravičnu naknadu.

KLJUČNE RIJEČI

- *prekomjerno trajanje istrage u kaznenom postupku*
- *učinkovito pravno sredstvo za prekomjerno trajanje istrage*
- *odgovornost države za organizaciju sudbene vlasti*
- *strukturni problemi u tijelima nadležnima za istragu*

ČLANAK 14.

ZABRANA DISKRIMINACIJE

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

UTVRĐENA DISKRIMINACIJA ZBOG OTKAZA UTEMELJENOG NA SPOLU PODNOSITELJICE

**BOYRAZ protiv
TURSKE**

*zahtjev br. 61960/08
presuda od 02. prosinca 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva je tijekom 1999. godine uspješno prošla testiranje za državnu službu te je trebala biti raspoređena na mjesto zaštitara u podružnici državne tvrtke za proizvodnju električne energije. Međutim, u srpnju 2000. godine primila je odluku da ne može biti raspoređena na to radno mjesto zbog toga što nije ispunila sljedeće kriterije propisane za to radno mjesto: nije muškarac te nije ispunila vojnu obvezu.

Podnositeljica je podnijela žalbu protiv navedene odluke, a nadležni upravni sud je presudio u njezinu korist, nakon čega joj je ponuđen ugovor o radu koji je prihvatila.

Ipak, poslodavac je podnio žalbu protiv odluke nadležnog upravnog suda koju je Visoki upravni sud prihvatio. Visoki upravni sud je utvrdio da je rješenje kojim je odbijen raspored

podnositeljice na radno mjesto zaštitara zakonita, budući da uvjet koji se odnosi na vojnu službu jasno ukazuje na to da je riječ o radnom mjestu rezerviranom za muške kandidate. Visoki upravni sud je takav zahtjev ocijenio opravdanim imajući na umu prirodu radnog mjesta i javni interes.

Podnositeljica je otpuštena sa svog radnog mjesta dana 17. ožujka 2004. godine. Podnositeljica je podnijela žalbu u kojoj se pozivala na odluku opće sjednice odjela za upravne postupke Visokog upravnog suda u kojoj je, u sličnim okolnostima, ženskoj osobi bio odobren raspored na radno mjesto zaštitara. Visoki upravni sud je u svojoj presudi od 17. rujna 2008. godine primio na znanje odluku opće sjednice, ali ju nije komentirao.

Podnositeljica je podnijela zahtjev Sudu tvrdeći da je diskriminirana po spolnoj osnovi (članak 14. u vezi sa člankom 8. Konvencije), ujedno prigovarajući da upravni postupak nije bio pošten te da je predugo trajao.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 14. u vezi sa člankom 8. Konvencije

Na prigovore turske Vlade da se podnositeljica poziva na pravo da bude zaposlena u javnoj službi, koje pravo nije zajamčeno Konvencijom, Sud je ponovio kako se osoba koja je zaposlena u državnoj/javnoj službi može žaliti na činjenicu da su prilikom otkaza povrijeđena njezina prava iz Konvencije. Otkaz koji se temelji isključivo na spolu predstavlja mjeru koja je toliko drastična da može imati posljedice na identitet te osobe, osobnu percepciju i samopoštovanje, te posljedično na privatni život te osobe. Sud je stoga zaključio da otkaz podnositeljice uvjetovan isključivo njezinim spolom predstavlja miješanje u njezino pravo na poštovanje privatnog života. Pritom je uzeo u obzir posljedice koje je otkaz imao na njezin obiteljski život i mogućnost da se bavi profesijom za koju je kvalificirana, dakle, da je članak 14. u vezi sa člankom 8. primjenjiv na ovaj predmet.

Sud je naglasio da država ima vrlo usku slobodu procjene prilikom određivanja razloga koji opravdavaju razliku u postupanju koja se temelji na spolu. Ravnopravnost spolova jedan je od najvažnijih ciljeva država članica, te se samo u slučaju vrlo ozbiljnih razloga različito postupanje može smatrati sukladnim Konvenciji.

Prilikom određivanja razloga koji opravdavaju razliku u postupanju koja se temelji na spolu, država ima vrlo usku slobodu procjene. Ravnopravnost spolova jedan je od najvažnijih ciljeva država članica, te se samo u slučaju vrlo ozbiljnih razloga različito postupanje može smatrati sukladnim Konvenciji.

Činjenica da su turske vlasti smatrale da podnositeljica nije podobna za obavljanje poslova zaštitara jer je isto rezervirano za muškarce jasno ukazuje na to da je postojala razlika u postupanju na temelju spola.

Upravna tijela smatrala su da žene ne mogu izvršavati obveze poput noćnih smjena u ruralnim područjima, korištenje oružja i korištenje fizičke sile u slučaju napada. Visoki upravni sud nije uzeo u obzir stajalište opće sjednice odjela za upravne postupke koja je samo tri mjeseca ranije, u sličnom predmetu utvrdila da nema zapreka da žena bude raspoređena na mjesto zaštitara.

Podnositeljica, koja je gotovo tri godine radila kao zaštitarka, nije otpuštena zbog neizvršavanja obveza svog radnog mjesta, nego zbog odluka turskih upravnih sudova.

Slijedom navedenog, Sud je utvrdio da nije postojao opravdani cilj zbog kojeg je podnositeljica drugačije tretirana na osnovi svog spola, zbog čega je utvrdio da je došlo do diskriminacije, suprotno članku 14. u vezi sa člankom 8. Konvencije.

U odnosu na članak 6. stavak 1. Konvencije

Sud je utvrdio da je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku zbog činjenice da je postupak u predmetu podnositeljice trajao 8 godina, te zbog toga što Visoki upravni sud nije dostatno obrazložio svoju presudu kojom je odbio žalbu podnositeljice.

❖ PRAVIČNA NAKNADA

10.000 EUR – na ime nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- *državni/javni službenici*
- *povreda Konvencije*
- *prilikom davanja otkaza*
- *diskriminacije po osnovi spola*
- *ravnopravnost spolova*
- *uska sloboda procjene države*

ČLANAK 35., 3 (a)

UVJETI DOPUŠTENOSTI

3. Sud će proglasiti nedopuštenim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na temelju članka 34. ako:

a) zahtjev smatra inkompatibilnim s odredbama Konvencije i dodatnih protokola, očito neosnovanim ili zloupotrebom prava na podnošenje zahtjeva, ili.

ZAHTJEV ODBAČEN KAO NEOSNOVAN – NEDODJELJIVANJE SKRBNIŠTVA NAD UNUCIMA BAKI I DJEDU NE PREDSTAVLJA MIJEŠANJE U NJIHOV OBITELJSKI ŽIVOT

KRUŠKIĆ I OSTALI protiv HRVATSKE

zahtjev br. 10140/13
odluka od 25. studenog 2014.

❖ ČINJENICE

Prva podnositeljica i drugi podnositelj su baka i djed treće podnositeljice i četvrtog podnositelja. Svi su živjeli u zajedničkom kućanstvu, zajedno s majkom i ocem treće podnositeljice i četvrtog podnositelja. Majka i otac treće podnositeljice i četvrtog podnositelja nisu bili u braku.

Prva podnositeljica i drugi podnositelj pokrenuli su čitav niz obiteljskopравnih postupaka koji su se *inter alia* odnosili na oduzimanja roditeljima prava da žive s trećom podnositeljicom i četvrtim podnositeljem, povjeravanja treće podnositeljice i četvrtog podnositelja na čuvanje i odgoj prvog

podnositeljici i drugom podnositelju i određivanja susreta i druženja.

S druge strane, otac treće podnositeljice i četvrtog podnositelja pokrenuo je također brojne obiteljskopравne postupke radi ostvarivanja svojih roditeljskih prava. U konačnici, domaći sudovi su treću podnositeljicu i četvrtog podnositelja povjerali na čuvanje i odgoj ocu.

Prva podnositeljica i drugi podnositelj su u svoje ime i u ime svojih unuka (treće podnositeljice i četvrtog podnositelja) podnijeli zahtjev Sudu navodeći kako je došlo do povrede članka 8. Konvencije jer su domaća tijela odlučila da treća podnositeljica i četvrti podnositelj žive sa svojim ocem (a ne s njima), jer isti nisu njima dodijeljeni na čuvanje i odgoj i jer su odbijeni njihovi zahtjevi da im se treća podnositeljica i četvrti podnositelj povjere i da ih viđaju.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 34. Konvencije (locus standi)

Sud je utvrdio da prva podnositeljica i drugi podnositelj kao baka i djed ne mogu u postupku pred Sudom podnijeti zahtjev i u ime svojih unuka te je stoga odbacio zahtjev u dijelu koji se odnosio na maloljetnu treću podnositeljicu i četvrtog podnositelja. Istaknuo je da prva podnositeljica i drugi podnositelj nisu nikad imali skrbništvo nad trećom podnositeljicom i četvrtim podnositeljem, niti su im oni ikad bili formalno povjereni. Sud je također primijetio da roditelji maloljetne djece nisu nikad bili lišeni roditeljske skrbi.

Odnos između baka i djedova i njihovih unuka po svojoj naravi se razlikuje od odnosa između roditelja i djece te zahtijeva niži stupanj zaštite.

U odnosu na navodnu povredu članka 8. Konvencije

Sud je prvenstveno istaknuo kako „obiteljski život“ u smislu članka 8. Konvencije može postojati između bake i djeda i njihovih unuka kad među njima postoje dovoljno jake obiteljske veze. S tim na umu i s obzirom da su u ovom predmetu podnositelji živjeli sa svojim unucima od njihova rođenja do 30. prosinca 2013. godine, odnosno oko sedam godina, Sud smatra su odnosi između njih predstavljali „obiteljski život“ koji je zaštićen člankom 8. Konvencije.

Međutim, Sud je istaknuo da se odnos između baka i djedova i njihovih unuka po svojoj naravi razlikuje od odnosa između roditelja i djece, i da zahtijeva niži stupanj zaštite te u pravilu podrazumijeva održavanje međusobnih kontakata. S obzirom da su domaći postupci o određivanju susreta i druženja podnositelja zahtjeva s unucima u tijeku, Sud je zahtjev prve podnositeljice i drugog podnositelja u dijelu koji se odnosi na te postupke odbacio kao preuranjen.

Nadalje, iz sudske prakse Suda proizlazi da u situacijama u kojima su njihovi unuci ostali bez roditeljske skrbi, baka i djed mogu na temelju članka 8. Konvencije također imati pravo da se njihova želja da im se njihovi unuci formalno povjere na skrb uzme u obzir kad se donose odluke o tome s kim će dijete živjeti. Prema mišljenju Suda, okolnosti iz

ovog predmeta nisu mogle dovesti do tog prava bake i djeda jer se ne može tvrditi da je unuke podnositelja napustio njihov otac - koji je bio odsutan samo šest tjedana kad ih je ostavio na skrb njihovoj baki i djedu. S obzirom da se članak 8. Konvencije ne može tumačiti kao da daje bilo kakva druga prava vezana uz skrbništvo baki i djedu, Sud smatra da odluke domaćih sudova u različitim obiteljskopравnim postupcima ne predstavljaju miješanje u pravo podnositelja na poštovanje njihova obiteljskog života.

Sud je stoga utvrdio da nije došlo do miješanja u prava podnositelja, te je zahtjev u tom dijelu odbacio kao očito neosnovan.

KLJUČNE RIJEČI

- *pojam obiteljskog života*
- *prava bake i djeda*
- *locus standi*
- *očigledno neosnovan zahtjev*

ČLANAK 2. PROTOKOLA BR. 4

SLOBODA KRETANJA

- 1. Svatko tko se zakonito nalazi na području neke države ima pravo na slobodu kretanja i slobodni izbor svoga boravišta na tom području.*
 - 2. Svatko je slobodan napustiti bilo koju zemlju, uključujući i svoju vlastitu.*
 - 3. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim ona koja su u skladu sa zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, za održavanje javnog poretka, radi sprečavanja zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.*
 - 4. Prava utvrđena u stavku 1. mogu također biti podvrgnuta, u određenim dijelovima područja, ograničenjima utvrđenima u skladu sa zakonom i koja su opravdana zaštitom javnog interesa u demokratskom društvu.*
-

POVREDA PRAVA NA SLOBODU KRETANJA ZBOG NEIZDAVANJA PUTOVNICE PODNOSITELJU

**BATTISTA protiv
ITALIJE**

*zahtjev br. 43978/09
presuda od 2. prosinca 2014.*

❖ ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je talijanski državljanin s prebivalištem u Italiji. Tijekom postupka za razvod braka između podnositelja i njegove supruge privremeno je

određeno zajedničko skrbništvo nad njihovom djecom.

Za vrijeme trajanja tog postupka, sukladno talijanskim propisima, podnositelj je zatražio od suca nadležnog za odlučivanje o skrbništvu nad djecom da mu odobri izdavanje nove putovnice na kojoj će biti navedeno ime jednog od njegovo dvoje djece. Podnositeljeva supruga tome je prigovorila, navodeći da podnositelj ne pridonosi za uzdržavanje djece. Sudac je odbio podnositeljev zahtjev, navodeći da postoji bojazan da će podnositelj, ukoliko oputuje u inozemstvo, izbjeći svoju obvezu plaćanja uzdržavanja.

U studenom 2007. godine načelnik policije u Napulju naložio je podnositelju da vrati putovnicu u policijsku postaju, te je poništio njegovu osobnu iskaznicu za putovanje u inozemstvo.

Podnositelj je u veljači 2008. godine podnio novi zahtjev za izdavanje putovnice sucu nadležnom za skrbništvo. Sudac je njegov zahtjev odbio, jer podnositelj još uvijek nije bio platio dugovano uzdržavanje.

Podnositelj se žalio protiv odluke kojom je sudac odbio njegov zahtjev za izdavanje putovnice, navodeći da takva odluka predstavlja miješanje u njegovo pravo na slobodu kretanja. Žalbeni sud je odbio podnositeljevu žalbu uz obrazloženje da podnositelj nije platio uzdržavanje, što je okolnost koja predstavlja zakonitu osnovu da se podnositelju odbije izdavanje putovnice, u skladu s najboljim interesom djeteta.

U kolovozu 2012. godine podnositelj je podnio zahtjev sucu nadležnom za skrbništvo da se djeci izdaju posebne putovnice. Sudac je njegov zahtjev odbio, navodeći da postupak za razvod još nije okončan te da je njegova supruga, s kojom djeca žive, prigovorila njegovom zahtjevu.

❖ OCJENA SUDA

U odnosu na članak 2. Protokola br. 4. Konvencije

Podnositelj zahtjeva od 2008. godine nema putovnicu niti osobnu iskaznicu s kojom može

putovati u inozemstvo, zbog toga što nije plaćao uzdržavanje za djecu, te zbog postojanja rizika da uzdržavanje neće dalje plaćati ukoliko ode u inozemstvo.

Sud je primijetio da domaći sudovi nisu smatrali potrebnim ispitati osobnu situaciju podnositelja niti njegovu mogućnost da plati dugovane iznose, već su automatski primijenili zabranu izdavanja putovnice, uzimajući u obzir samo financijske interese podnositeljeve djece i njegove bivše supruge.

Automatsko određivanje mjere kojom se zabranjuje izdavanje putovnice na neograničeno vrijeme i bez uzimanja u obzir individualne situacije podnositelja ne može se smatrati nužnim u demokratskom društvu.

Sud je konstatirao da u pitanjima naplate dugovanja za uzdržavanje postoji suradnja na europskoj i međunarodnoj razini. Međutim, domaći sudovi nisu uzeli u obzir europske i međunarodne mehanizme suradnje u građanskim stvarima, već su se ograničili na utvrđivanje da podnositelj odlaskom u inozemstvo može izbjeći obvezu plaćanja uzdržavanja.

Sud je smatrao da je podnositelj bio podvrgnut automatskoj blanketnoj mjeri, čije trajanje nije bilo ograničeno. Uz to, Sud je primijetio da od 2008. godine domaći sudovi nisu preispitali razloge za određivanje ove mjere, niti njezinu proporcionalnost.

Sud smatra da se automatsko određivanje takve mjere, na neograničeno vrijeme i bez uzimanja u obzir individualne situacije podnositelja ne može smatrati nužnim u demokratskom društvu. Stoga je utvrdio da je došlo do povrede prava na slobodu kretanja.

❖ **PRAVIČNA NAKNADA**

5.000,00 EUR - na ime nematerijalne štete

KLJUČNE RIJEČI

- *sloboda kretanja*
- *zabrana izdavanja putovnice*
- *međunarodna suradnja u građanskim stvarima*
- *naplata uzdržavanja*
- *najbolji interes djeteta*
- *razmjernost mjere za ograničavanje slobode kretanja*